

DOSSIER MIGRANTENORGANISATIES

Driemaandelijks tijdschrift voor wie ten dienste staat
van buitenlanders - jg.8 nr.32 - jan. 1986

CUITURELE CENTRALE
Maastrichterstr 9
3500 HASSELT

Bareel

Ver. uitg.: Tin Wouters
Poststraat 156 - 1030 Brussel

Bareel

een uitgave van de v.z.w.
BAREEL

Hoofdredakteur :
Mil Vervliet

Redactie :
Miek Aerts, Gaëtan de Moffarts,
Veerle Hobin, Mark Maes, Luk
Michiels, Frank Moulaert, Tin
Wouters.

Medewerkers :
Sarie Abdeslam, Jan De Stae-
len, Lieselot Pittery, Johan
Proot, Hugo Swinnen, Lode Van
Loock, Johan Wauters.

Foto's :
Johan Proot, Jan De Staelen, ar-
chief Ben Aïssa, Le Soir, C. Fe-
lici.

Druk :
De Vrikkers, Antwerpen.

Redactie en administratie :
Pol Kongs

Poststraat 156
1030 Brussel
tel. 02/217.11.38

Abonnementen :
Je kunt je abonneren op Bareel
door overschrijving van 250 fr.
(jaarabonnement) op rekening-
nummer 001-0967311-06 met de
vermelding 'abonnement Bareel'.

INHOUD

DOSSIER MIGRANTENORGANISATIES

De Marokkaanse gemeenschap	4
Marokko	4
Immigratie in Europa	5
Marokkaanse organisaties	6
Problemen van het verenigingsleven	8
Overzicht van de Marokkaanse verenigingen	9
De Turkse immigranten	11
Turkije	11
Immigratiegeschiedenis	12
Het Turkse verenigingsleven	15
De Italiaanse gemeenschap in België	18
Historiek van de immigratie	18
De Italiaanse verenigingen	19
Overzicht	23
De Spaanse immigratie	26
Historiek	26
Organigram van de Spaanse verenigingen	27
Andere organisaties van migranten	29
Statistische aanvulling	29
Besluit en bibliografie	31

Landschappen van de gastarbeid	
Het werk van Aras Ören	34
Dokumentatie	41
In Naam van de Islam - boekbespreking	42
Dokumentatie	44
De financiële moeilijkheden bij het O.C.G.B.	46
Bareel publiceert hierbij het standpunt van het perso- neel van het OCGB in deze zaak, die het verdwijnen van de vereniging tot gevolg zal hebben.	

EN EEN GOED
1986 MET
VEEL BAREELS

foto voorkaft : J. De Staelen

DOSSIER

MIGRANTENORGANISATIES IN VLAANDEREN

Samenstelling : Lode Van Loock

Er werken heel wat migrantenorganisaties in België. Deze organisaties organiseren mensen van een bepaalde nationaliteit of van meerdere nationaliteiten. Ze hebben veel leden of weinig ; ze hebben een eigen lokaal, huren een verdieping, kamer of kamertje. Sommigen beschikken zelfs niet over een lokaal en hun activiteiten vinden plaats binnen de bestaande kulturele infrastructuur.

Bedoeling van dit dossier over migrantenorganisaties is in eerste instantie de lezer een overzicht te geven van hoe deze organisaties ontstaan zijn en welke factoren en doelstellingen daarin meegespeeld hebben. Het aantal gegevens dat voor ons beschikbaar is, is erg beperkt. Tevens is het onmogelijk om historiek en werking van de verenigingen in zulk dossier volledig te behandelen. Daarvoor zouden uitgebreide monografieën nodig zijn. Bijgevolg moet u geen allesomvattend dossier verwachten.

In dit dossier worden ook niet alle organisaties van migranten beschreven. Wel hebben we getracht deze migrantenorganisaties te behandelen die potentieel de mogelijkheid in zich hebben om als 'een hefboom voor de integratie van migranten' te functioneren, de zogenaamde 'zelforganisaties van migranten'. Wat bedoelen we hiermee ? We verwijzen naar een definitie, die Mohammed Fellah er aan gaf (1). "In zijn essentie kan men zelforganisatie definiëren als: een organisatie die

de migranten zelf beheren, waaraan ze zelf participeren en waarover ze een daadwerkelijke controle hebben."

Tenslotte bespreken we hier ook de 'religieuze organisaties' niet. We hopen daar in de loop van de volgende jaargang aandacht aan te kunnen besteden.

Wat ons echter essentieel lijkt - en dit is ook de bestaansreden van dit dossier - is dat men vanuit beleid en welzijnswerk moeilijk anders kan dan het bestaande verenigingsleven van de migranten aan te grijpen als embryo van verder te ontwikkelen gemeenschapsvormen, die op langere termijn zouden kunnen worden opengetrokken naar bredere lagen van de migrantenbevolking toe. (2) Historisch inzicht en het onderkennen van bepaalde maatschappelijke mechanismen, zijn, om dat te bereiken, noodzakelijk en moeten de basis vormen voor een diepgaander onderzoek.

(1) M. Fellah, De relatie tussen migrantenorganisaties en organisaties van het gastland, voordracht, 1983.

(2) H. D'Hollander, Het verenigingsleven van de migranten, studiegroep Mens en Ruimte, Brussel, 1982.

DE MAROKKAANSE GEMEENSCHAP

MAROKKO

Geografisch

De arabische benaming van Marokko is Maghreb en betekent 'Het Westen'. Het land heeft een oppervlakte van 450.000 km² of vijftien maal de grootte van België, en telt ongeveer 25 miljoen inwoners. Marokko wordt van zuid-oost naar noord-oost doorkliefd door drie bergketens: de Midden-Atlas, de Hoge Atlas en de Anti-Atlas. De noordgrens van Marokko wordt gevormd door de Middellandse Zee. De noordkust heeft een echt middellandse-zeeklimaat met zachte winters en droge zomers. Het Rifgebergte in het noorden loopt evenwijdig met deze 500 kilometer lange kustlijn. Geografisch is het Rifgebergte een voortzetting van de Spaanse Sierra Nevada.

Geschiedkundig

In 1912 wordt Marokko een frans protektoraat. De Spanjaarden krijgen het Rifgebied toegewezen. In de jaren twintig wordt het verzet tegen de Spanjaarden in datzelfde Rifgebied geleid door Abd'el-Krim El Ktatabi. Na enkele successen tegen Spanje doet hij ook een uitval tegen het frans protektoraat. In 1925 stoot hij door tot Fez. De franse en spaanse troepen nemen hem in de tang en de opstand wordt neergeslagen.

Mohammed V, de vader van de huidige koning Hassan II, volgt in 1927 zijn vader op als sultan van Marokko. Vanaf 1930 komt er, zij het zeer schuchter, een nationale beweging op gang die ijvert voor onafhankelijkheid. Later wordt dit de Istiqlalpartij. Na wereldoorlog II eist Mohammed V, gezien de goede samenwerking van Marokko met de geallieerden, de spoedige afschaffing van het frans protektoraat. Daar waren voor de oorlog reeds onderhandelingen over gevoerd. In 1952 brengt hij de kwestie zelfs voor de UNO. Daarop arresteren de Fransen de

leiders van de Istiqlal en zetten de sultan af. Toch lopen nieuwe besprekingen uit op een politiek akkoord. Op 16/11/55 keert Mohammed V terug naar Marokko en op 2/3/56 erkent Frankrijk de onafhankelijkheid. In die periode kent Marokko ook een snelle verstedelijking.

De Istiqlal (de nationalisten) bestond sinds '30 uit verschillende groepen: de nationale bourgeoisie, een conservatieve monarchistische groep, en intellectuelen en arbeiders uit de steden. De eerste groep zal de naam Istiqlal behouden, terwijl de progressieven die na de onafhankelijkheid door de koning buitenspel worden gezet, in '59 de UNFP (anti-monarchistisch en socialistisch van inslag) zullen stichten. Deze partij splitst zich dan weer op na de opstand van 1973 (zie verder).

Ekonomisch

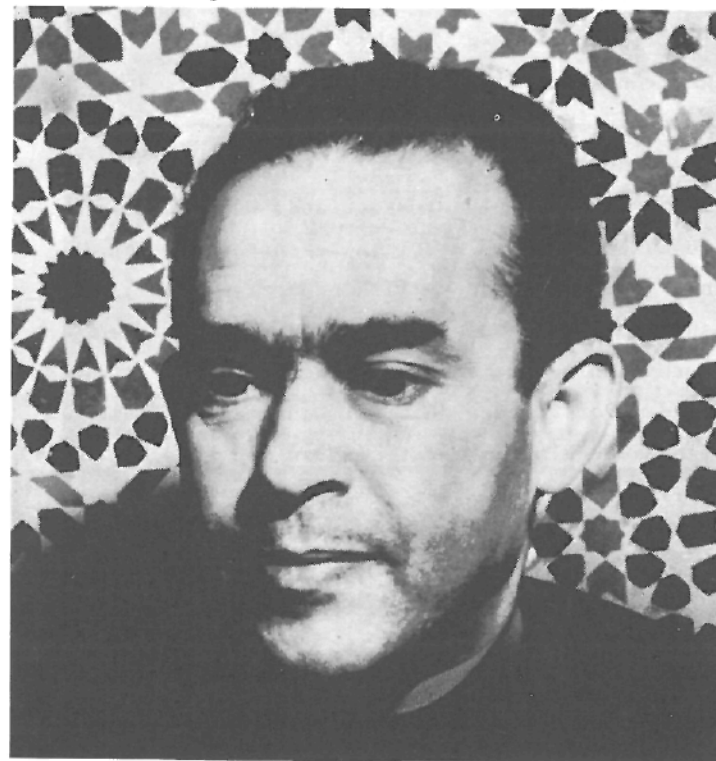
Marokko is traditioneel een agrarisch land, waar de landbouwgrond zeer ongelijk verdeeld is. Van landbouwhervormingen kwam, ondanks mooie beloften, niet veel in huis. Een voortschrijdende mechanisering kwam vooral de grote landbouwbedrijven ten goede, terwijl de traditionele landbouw verarmde. Een aantal misoogsten zorgde bovendien voor een grote verdoken werkloosheid op het platteland en de onvermijdelijke trek naar de steden. In 1939 leeft slechts 10 % van de bevolking in de steden, in 1947 reeds 18 % en in 1955 23 %. (20 tot 30 % van de stedelijke bevolking bestaat echter uit Europeanen.) Momenteel zou nog ongeveer de helft van de beroepsbevolking in de landbouw werken. Tussen '62 en '77 gingen naar schatting één op drie plattelandsbewoners, die naar de stedelijke agglomeraties trokken, hun geluk daarna beproeven in West-Europa. Vooral het noorden van Marokko is een arme streek: uit de Rif verdwenen zo'n 60 % van de mannelijke aktieven naar het buitenland.

IMMIGRATIE IN EUROPA

Wat volgt werd samengesteld op basis van gesprekken met enkele Marokkaanse immigranten.

De immigratie van Marokkanen in Europa dateert van lang voor de onafhankelijkheid van het land. Zo bestond er in de eerste wereldoorlog een regiment migranten in het franse leger. 'Tirailleurs' werden deze mannen uit de franse kolonies genoemd, Senegalezen en Marokkanen die als kanonnenvlees gebruikt werden. Ook in de dertiger jaren bevonden zich een aantal Marokkanen in Frankrijk. Deze immigratie werd aangewend naargelang de nood. Het aantal immigranten schommelde dan ook sterk jaar na jaar en liep op tot plusminus 30.000 mensen.

In 1956 roept Mohammed V de onafhankelijkheid van Marokko uit. Een regering van nationale unie zal van dan af het land besturen. Marokko kent in de jaren '50 een interne migratie van het platteland naar de steden. Steeds meer mensen trekken naar de steden om er werk te vinden. De franse kolonialisten bouwden ondertussen de nodige infrastructuur en communicatiemiddelen uit en Frankrijk zelf begint migranten te importeren met een kontingentensysteem. De bevolking van Marokko werkte toen voornamelijk

lijk in de kleinindustrie (houtskool, kurk) en de kleine ambachten.

Na de onafhankelijkheid in 1956 grijpt een enorme kapitaalvlucht plaats, georkestreerd door de Fransen. Vóór die tijd was de economische situatie in Marokko eigenlijk erg stabiel. De Marokkanen verwachtten van de onafhankelijkheid natuurlijk een verbetering van hun economische situatie, maar het tegendeel blijkt, een proces dat zich in zowat alle derdewereldlanden heeft afgespeeld. Daarop ontstaat er een arbeids-emigratie, voornamelijk van mensen die industrie-ervaring hadden in de grondstofverwerkende nijverheid, de mijnen en de kleine ambachten.

Na '58 bestond er in Frankrijk een zeer aktieve vereniging van moslimstudenten. Deze vereniging had zeer sterk voor de onafhankelijkheid van Marokko geijverd. Na de onafhankelijkheid vinden we veel van deze mensen, onder wie Mehdi Ben Barka, terug in de regering. In 1958 grijpt in de Rifstreek een opstand plaats tegen de Istiqlalpartij en voor de onafhankelijkheid van het Rifgebied. De opstand wordt neergeslagen. Veel mensen die eraan deelnamen, vluchtten dan naar Frankrijk, waar ze politiek aktief blijven.

In 1961 sterft Mohammed V en wordt opgevolgd door zijn zoon, de huidige koning Hassan II. Kort na de troonbestijging van Hassan II begint de 'oorlog' met Algerije en in Marokko zelf worden progressieve en nationalistische bewegingen uitgeschakeld. In die periode krijgen we een nieuwe golf politieke vluchtelingen naar Europa. Ze komen vooral in Parijs terecht.

Het kontingentensysteem

Op 17 februari 1964 wordt er een bilateraal akkoord tussen Marokko en België gesloten. Dan komen de eerste kontingenten Marokkanen in België aan. Ze waren samengesteld uit mannen die industrie-ervaring en syndikale ervaring hadden opgedaan in de mijnen (de ijzermijnen van Jerrada en Oujda). Ze hadden een kontrakt van bepaalde duur en geldig voor één sektor, de mijnen. Ze losten daar de Italianen en Span-

jaarden af, die na de ramp van Marcinelle in 1956 de mijnindustrie verlieten. Dit systeem werd echter vrij vlug losgelaten. De immigranten die in België werkten, namen gewoon arbeidskontrakten mee op vakantie en keerden terug met twee, drie, vier of meer mensen die ze zelf hadden aangenomen.

In België werden de mensen door belgische karitatieve organisaties opgevangen.

Toendertijd werden er in Marokko twee verschillende soorten paspoorten afgeleverd. De mensen uit het zuiden van het land kregen een paspoort dat enkel geldig was voor Frankrijk en de mensen uit het noorden kregen een paspoort voor Spanje. Deze laatste groep kon dan via Spanje naar België komen. Het merendeel van de Marokkanen in België komen bijgevolg uit het noorden van Marokko, vooral uit het Rifgebied. De intentie van de marokkaanse overheid bestond er op dat ogenblik in mensen naar het buitenland te sturen om ze beroepservaring te laten opdoen. Natuurlijk speelde ook het binnenbrengen van deviezen een rol.

Na de opstand van Casablanca in 1965, ontstaat er een nieuwe uittocht van politieke vluchtelingen, ook naar België. In oktober '65 verdwijnt in Frankrijk de leider van de UNFP, de Union Nationale des Forces Populaires, Mehdi Ben Barka. Algemeen wordt aangenomen dat hij door of met medewerking van de franse geheime diensten vermoord werd.

MAROKKAANSE ORGANISATIES

In die tijd wordt de basis gelegd van de eerste Marokkaanse organisaties, zoals het *Maison Arabe de Culture Ouvrière*. Ze waren evenwel weinig bekommerd om de situatie van de Marokkaanse immigranten in België. Hun beleid was gericht op het herkomstland en de politieke situatie daar. Ook ontstonden er hier toen afdelingen van de Marokkaanse politieke partijen, Istiqlal en UNFP. Verder waren er de moskeeën die als bidplaats en ontmoetingsruimte fungeerden. In 1969 werd de arabische afdeling

van het ACV opgericht. Amicales bestonden er toen nog niet, maar het konsulaat en de ambassade keken met nauwlettend oog toe.

Ondertussen was de toeristentewerkingstelling de normale regel geworden. Vanaf 1966 wordt ook de familiehereniging aangemoedigd door België. Als er mijnen in Wallonië sluiten, zakken zeer velen af naar de steden en voornamelijk naar de hoofdstad.

In 1973 vindt in Marokko een gewapende opstand plaats, een echte guerilla tegen de koning. Veel aanhangers hier van de UNFP vertrekken terug naar Marokko. De opstand wordt onderdrukt en binnen de UNFP wordt de buitenlandse vleugel buiten spel gezet. De buitenlandse vleugel opteerde immers voor de gewapende strijd, had ook het meeste geld en kon zijn wil opdringen binnen de UNFP. Na de nederlaag vormde partij zich om tot USFP (Union Socialiste des Forces Populaires). De buitenlandse vleugel vormde een eigen beweging, 'Option Révolutionnaire', zo genoemd naar het moreel verslag van de toenmalige voorzitter van de UNFP, Mehdi Ben Barka.

Amicales *

Toen bleek dat bij de opstand in de Hoge Atlas ook gastarbeiders uit West-Europa betrokken waren, richtte de marokkaanse overheid de Amicales (letterlijk vriendenkringen) op. In het begin van de jaren zeventig werd de marokkaanse diplomaat Garoui naar Brussel gezonden met de opdracht een register aan te leggen van alle Marokkanen in België, Nederland, West-Duitsland en Luxemburg, die mogelijk tegenstanders van het regime van Hassan II konden zijn. In zijn spoor volgden een aantal ambtenaren: ze waren verbonden aan de ambassade, werkten als gastarbeiders of voerden de titel van imam (koranleeraar). Regelmatig wordt één van hen erkend als politiefunktionaris of tipgever.

* voor de informatie over de Amicales wordt geciteerd uit een artikel van J. Coeck (Vrij Nederland, 1976)

Het stichtingskongres van de belgische Amicales werd maart 1975 in Tanger gehouden.

1974 : de immigratiestop

Een Marokkaan vertelt: "Ikzelf kwam 17 augustus 1974 in België aan. Op mijn paspoort stond niets. Ik wilde in België avondlessen volgen en een beroep leren om dan terug te keren naar Marokko. Ik verbleef enkele weken bij een vriend, werkte in een restaurant, probeerde mijn verblijf te regulariseren, deed mijn aanvraag voor een arbeidskaart, maar werd geweigerd, vermits ik na 4 augustus 1974 (immigratiestop) het land was binnengekomen. Omdat ik hier niemand kende om mijn situatie te regulariseren, vertrok ik naar Nederland. Na enkele maanden kon ik toch aan de slag in Kortrijk, als leraar in een school."

*Maison Arabe de Culture Ouvrière
foto Le Soir.*

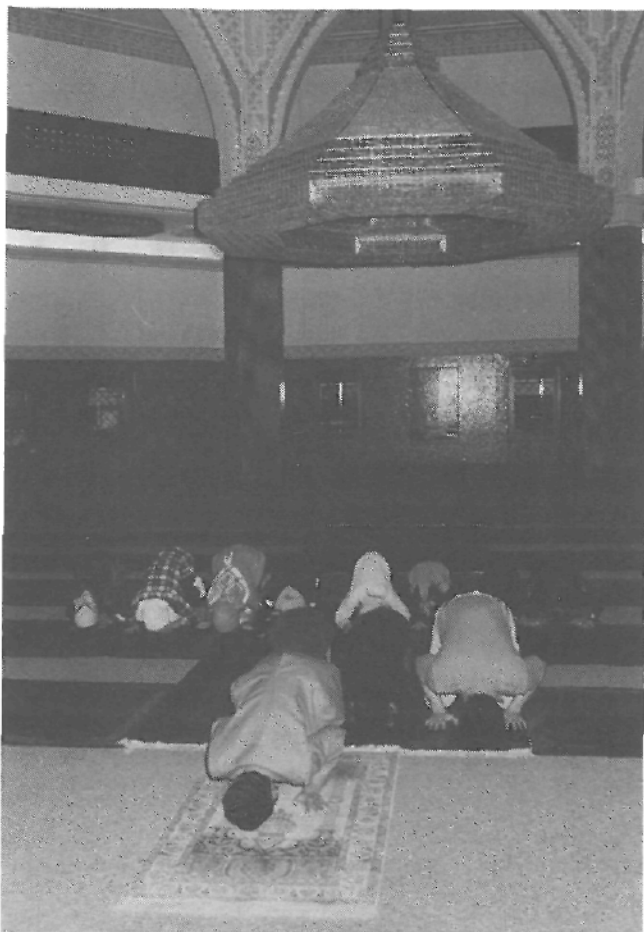

Het verenigingsleven na 1974

De belangrijkste Marokkaanse organisatie vóór de immigratiestop was de MACO. Deze organisatie had een duidelijke UNFP-strekking. Hun activiteiten waren op het herkomstland gericht. Ze waren een mengeling van politieke, kulturele en syndikale aspiraties. Natuurlijk verhoogden, naar aanleiding van de immigratiestop, ook de twee vakbonden en hun arabische verantwoordelijken hun activiteiten.

Aktieve militantenkernen ontstonden in het ganse land. De strijd situeerde zich toen op een ander vlak. mensen moesten geholpen worden, geïnformeerd worden over de politieke situatie in Marokko. Dat waren toen 'hete kwesties'.

Allerlei organisaties ontstonden dus in deze periode. Verder de Caisse de Solidarité Maghrébine, de Association de la Femme Marocaine, enz. In 1973 wordt de Unem (Union des Etudiants Marocains) in Marokko verboden. In studenten

tenmiddens gaan ook zij hier een rol spelen. De concentratie van de Marokkanen in de grote steden vergemakkelijkt het ontstaan van deze verenigingen. Na 1974 ontwikkelt zich ook het *Regroupement Démocratique Marocain* (RDM). Ook in deze periode beginnen de Amicales een rol te spelen in het 'organiseren' en controleren van de marokkaanse migranten, als een verlengstuk van het marokkaanse regime. Als men uitsluitend zou afgaan op hun statuten zijn de Amicales niet meer dan een onschadelijke, menslievende serviceclub. Officieel heet deze organisatie *Association de Solidarité des Travailleurs et Commerçants Marocains* (ASM). In de statuten vindt men telkens weer de bepaling terug dat de Amicale zich zal onthouden van politieke en vakbondsactiviteit. Uit getuigenissen en voorvallen lijkt men te kunnen konkluderen dat de Amicales ondermeer als een anti-vakbonds beweging bedoeld zijn. Lidmaatschap van een echte bond is verboden, lidmaatschap van de Amicale is verplicht, als men tenminste niet bloot wil staan aan pressie en re-

pressie. De Amicale belooft bijvoorbeeld hulp bij het afwikkelen van douaneformaliteiten, want het is gekend dat de marokkaanse administratie in hoge mate corrupt is. De Amicales spelen dus bewust in op eventuele vakantieproblemen: Marokkanen, die niet over een Amicalepasje beschikken, ondervinden meer moeilijkheden. Deze 'service' wordt aangevuld met regelrechte repressie, ook in België zelf: kinderen wordt de toegang tot koranlessen geweigerd, de aanvoer van goederen uit Marokko wordt voor bepaalde marokkaanse winkeliers afgesneden, ...

In 1977 wordt de CRI (*Culture et Religion Islamique*) opgericht.

Dat is een belangrijk moment in het organisatieleven van de Marokkanen hier. Het is de eerste organisatie die gericht is op de situatie van de migranten hier: taal, cultuur, godsdienst, integratie. Alle politieke strekkingen zaten daar rond de tafel. Het was een echte samenbundeling van alle bestaande marokkaanse bewegingen. Ook de Belgen waren daarin betrokken. Het was dus een gezamenlijk initiatief met duidelijke doelstellingen.

PROBLEMEN

VAN HET VERENIGINGSLEVEN

"In Marokko is het verenigingsleven anders georganiseerd dan hier. Men organiseert zich bijvoorbeeld rond een moskee. Dat is allemaal veel duidelijker, eenduidiger. Bij een culturele organisatie ligt dit veel moeilijker. De doelstellingen zijn veel ruimer en moeilijker te verwezenlijken."

"Veel organisaties geraken in een vicieuze cirkel. Ze vinden geen steun bij de overheid in België en de marokkaanse overheid werkt hen tegen. Deze chanteert de mensen om niet actief te zijn in deze organisaties; ze worden bedreigd in geval van terugkeer naar Marokko, enz..."

"Ook de partijpolitieke inmenging maakt het ons moeilijk. Velen verschuilen zich achter organi-

saties en durven niet openlijk als vereniging naar buiten te komen. Er zijn talrijke voorbeelden van organisaties, die daaraan ten onder zijn gegaan."

"Een ander element dat de ontwikkeling van migrantenorganisaties afremt, is het wantrouwen van de Marokkanen zelf ten opzichte van politieke partijen, organisaties e.d. Dit fundamenteel wantrouwen van alles wat ook maar als politiek kan geïnterpreteerd worden, zet de zelforganisatie onder een zeer grote druk."

"Ook de CRI heeft de hooggespannen verwachtingen niet kunnen waarmaken. De individuele belangen van sommigen overheersten vrij vlog het algemeen belang van de vereniging. Daarnaast werd de CRI door de overheid niet als een geldige gesprekspartner inzake de migrantenproblematiek aanvaard. Immers, deze had een andere gesprekspartner, namelijk de officiële organisatie van de arabische landen, het Cultureel Islamitisch Centrum."

"Intern binnen de organisaties zelf zijn er natuurlijk een heleboel problemen. Zoals het botsen van het individueel belang en het belang van de vereniging. Mensen hebben schrik om hun

gezag en hun macht te verliezen binnen een vereniging en daarom gaan ze de vereniging eigenlijk tegenwerken. Of anders gesteld: iedere organisatie heeft zijn eigen doelstellingen, zoals neergelegd in de statuten. In die statuten staan altijd de voor de marokkaanse gemeenschap essentiële dingen. Dit vind je terug bij alle marokkaanse organisaties: cultuur, taal, godsdienst, traditie. De grote vraag is evenwel: hoe deze doelstellingen verwezenlijken? Welke konkrete stappen moeten daartoe ondernomen worden? Het eerste probleem is dat we hier niet over de nodige kaders, niet over de nodige kennis beschikken om een vereniging uit te bouwen. Een ander probleem is het onderscheid tussen de formele en de informele leiders, of de vraag wie er eigenlijk aan de touwtjes trekt. Wanneer het formele en informele leiderschap niet samenvallen, krijg je een probleem in je organisatie, zeker wanneer dit informeel leiderschap gebaseerd is op 'invloed' en kennis. Dan wordt het moeilijk een organisatie uit te bouwen. Veel mensen raken ontmoedigd en haken af. Immers, de besluitvorming ontsnapt hen, er wordt geen beroep meer gedaan op hun verantwoordelijkheidszin."

Overzicht van de Marokkaanse zelforganisaties in Vlaanderen

Stichting Ibn Chaldoen v.z.w.

Wetstraat 121 1040 Brussel
tel. 02/233.34.64
verantwoordelijke : S. Abdeslam
gesticht in 1984

Doelstelling : Het initiatief voor de oprichting van deze stichting werd genomen binnen de christelijke arbeidersbeweging, teneinde een impuls te geven aan de zelforganisaties van migranten. Als verderliggende doelstelling beoogt de stichting een bijdrage te leveren aan de kollektieve emancipatie, alsook de groepsgewijze integratie van de migrantenpopulatie in de vlaamse gemeenschap. Meer bepaald wordt dit initiatief genomen voor de meest problematische migrantengroep, namelijk de arabische migranten.

Sinds december 1984 wordt de dagelijkse werking van de stichting gerealiseerd door een ploeg die belast is met de begeleiding en ondersteuning op het vlak van de vlaamse gemeenschap. Daarnaast werken momenteel twee personen in de regio's (Antwerpen en Mechelen). Het is de bedoeling om zoveel mogelijk gedecentraliseerd te werken naar de gebieden waar er een opmerkelijke concentratie is van de betrokken migranten. Zoals dit reeds vastere vorm gekregen heeft te Mechelen met de oprichting van *Ibn Batouti* en te Antwerpen met het *Centrum voor Marokkaanse Arbeiders*, wordt eveneens naar geëigende plaatselijke structuren, infrastructuur en afspraken gezocht voor de andere gebieden in Vlaanderen. Terwijl de activiteiten zoveel mogelijk gericht zijn op de plaatselijke situatie, is de nationale overkoepeling vooral gericht op logistieke steun en op desgevallend gezamenlijk optreden naar buiten en/of kontaktnamen met de nationale overheid.

De dagelijkse werking wordt verzekerd door Mohammed Bougrine en Zakaria Sharkawi als na-

tionale animatoren, Abdelhamid El Amri en Ahmed Harmak als regionale animatoren en Luk Swennen als coördinator.

Maison Arabe de Culture Ouvrière (MACO)

Karthuizerstraat 68 1000 Brussel
tel. 02/513.88.20 toestel 227
verantwoordelijke : Nouri Lebkir

Deze vereniging heeft in de loop van de jaren zeer veel krisissen doorgemaakt, maar ook veel activiteiten ontplooid, zoals de 'Ecole de l'unité arabe'.

Regroupement Démocratique Marocain (RDM)

Kruidtuinstraat 37 1030 Brussel
verantwoordelijke : Mohammed Baroudy

Association des Femmes Marocaines

Gallaitstraat 78 1210 Brussel
tel. 02/537.28.00
verantwoordelijke : Rachida El Idrissi

Verder bestaan er nog een aantal organisaties waarvan het momenteel onduidelijk is of ze nog een werking ontplooiën, zoals Dar El Maghrib (Radstraat 3 - 1000 Brussel, tel. 02/512.55.54).

Inzake jeugdorganisaties die met een overwegend marokkaans publiek werken, kunnen we volgende jeugthuizen vermelden :

- * Al Waha
Harmoniestraat 9 1000 Brussel
- * Vereniging van jonge Marokkanen
Vermicelleriestraat 10 1080 Brussel
- * Jeughuis Rzoëzie
E. Tinellaan 4 2800 Mechelen
tel. 015/21.62.05
- * Jeugdhuis De Cluys
Gen. Eisenhowerlaan 47 2200 Borgerhout
tel. 03/236.75.75

DE TURKSE IMMIGRANTEN

TURKIJE

Geografisch

Turkije, strategisch gelegen tussen het Midden-Oosten, de U.S.S.R. en de westerse wereld, beslaat een oppervlakte van 780.000 km² (26 maal de grootte van België). Het telt ongeveer 45 miljoen inwoners.

Turkije omsluit de zeeën die de Middellandse en de Zwarte zee verbinden. Daardoor wordt het gescheiden in een Europees en Aziatisch deel, ook Thracië en Anatolië genoemd. Het Aziatisch deel met in het zuiden het Taurusgebergte en noordelijk het Pontisch gebergte, die samenlopen in het oostelijk Armenisch Hoogland, kent zeer verscheiden klimaten. Centraal- en Oostelijk Anatolië wordt gekenmerkt door een zeer streng klimaat.

Historisch

Het Ottomaanse Rijk bestond op zijn hoogtepunt uit bijna heel Noord-Afrika, volgde dan de Middellandse Zee tot in Turkije en bevatte tevens Griekenland, Bulgarije en enkele hoger gelegen gebieden aan de Zwarte Zee. In de 19^e eeuw werd het rijk snel kleiner. Begin 1900 ontstond er reeds een emigratiebeweging en in de jaren na wereldoorlog I ontvluchtten grote groepen Armeniërs en kristenen het land. De slachtpartij, die onder de Armeniërs werd aangericht, had daar alles mee te maken. In 1923 werd de Turkse republiek gesticht na een bevrijdingsoorlog, aangevoerd door Mustafa Kemal Pasja, die later de titel Atatürk toegedicht kreeg. Het land was toen het toneel van grote veranderingen, die voornamelijk in de steden werden gevoeld : verwestering en sekularisatie.

De economische emigratie begon in de jaren zestig. Ze werd georganiseerd via bilaterale akkoorden met de West-Europese landen. Immers,

in 1960 voorzag de economische planning van de Turkse staat de export van arbeidskracht als remedie tegen de werkloosheid. De bedoeling van de overheid was om de niet-gekwalficeerde arbeiders te laten emigreren. Zoals later uit diverse studies blijkt, mislukte dit opzet: ongeveer de helft van de Turkse emigranten zijn immers geschoolde arbeidskrachten. Op 30/10/61 werd het eerste akkoord voor de levering van arbeidskrachten afgesloten met de West-Duitse regering. Daarna volgden akkoorden met andere West-Europese landen: Oostenrijk, België (16 juli 1964), Nederland en Frankrijk. In 1963 telde Turkije officieel meer dan een miljoen werklozen op een actieve bevolking van 11 miljoen mensen. In 1982 bedroeg de actieve bevolking 16 miljoen. Ware het niet dat West-Europa zijn grenzen bijna hermetisch gesloten heeft voor arbeidsmigratie, dan zou Turkije zeker nog een miljoen arbeidskrachten kunnen uitzenden, zoals Turkije ten andere voorzag in het derde economisch vijfjarenplan.

Na wereldoorlog II wordt het politieke klimaat in Turkije gedomineerd door een sterke polarisering en verschillende staatsgrepen. In de late jaren zeventig wordt de politieke strijd meer en meer buiten het parlement uitgevochten. Extreem-links en extreem-rechts komen tot gewapende confrontaties. Vooral de knokploegen van de MHP (Partij van Nationalistische Aktie), zorgen voor terreur. Verbonden met de MHP is de jeugdorganisatie Grijze Wolven, die zich internationaal vertakt heeft en erg bedrijvig is onder de geëmigreerde Turken.

Dan volgt de coup van '80. Vakbonden, studenten en alles wat zich ter linkerzijde beweegt, wordt zeer zwaar aangepakt. Men wil elk verzet tegen het politiek en economisch beleid op die wijze desorganiseren. Voorzichtig wordt ook het extreem-rechts geweld enigszins beteugeld.

Sinds twee jaar is de democratie zogenaamd hersteld. In deze 'geleide democratie' zijn een

Turkse verenigingen :
present !

foto J.P.

groot aantal restrikties blijven bestaan: niet alle partijen mogen deelnemen aan de verkiezingen, een aantal politici is uitgesloten, de persvrijheid beperkt, journalisten en onderwijzers worden vervolgd en de progressieve vakbond DISK blijft verboden.

Koerden

De belangrijkste minderheid zijn de Koerden. Schattingen over het aantal Turkse Koerden variëren van 3 tot 8 miljoen. Onder dit volk met een eigen taal en cultuur, leeft een streven naar een eigen nationale staat, wat hen in konflikt brengt met de turkse staat die het bestaan van deze groep steeds ontkend heeft en het volk onder het turks centraal gezag wil houden. Veel activisten worden vervolgd.

IMMIGRATIEGESCHIEDENIS

Het aantrekken van de turkse arbeidskrachten in België gebeurde op een andere wijze dan in de overige west-europese landen. Na het afsluiten van het bilateraal akkoord tussen Turkije en West-Duitsland werden aanwervingskantoren opgezet in Turkije. De kandidaat-emigranten moesten via deze kantoren aangeworven worden na een medisch onderzoek en testen van de beroepsbekwaamheid. De centrale organisatie berustte bij het Nationaal Bureau voor Tewerk-

stelling, waaraan een speciale dienst voor migratie was gehecht. In elk van de 67 provinciehoofplaatsen werd een afdeling opgericht.

Voor België wordt de eerste missie door FEDECHAB georganiseerd. Het Belgisch bureau bevond zich in Ankara. Tengevolge van deze missie en het sluiten van een bilateraal akkoord, worden de turkse arbeidskrachten in de mijnen tewerkgesteld. Het ging om 14.364 mensen. Dit contingentensysteem werd echter vlug verlaten. Het was erg kostelijk en in Turkije zelf waren er toen genoeg kandidaat-emigranten die, zogenaamd als toerist, in Europa toekwamen. Aanwerving ter plaatse lag voor de hand. In 1967 legaliseerde de belgische regering dit door het patronaat gevoerde beleid. Van '67 tot '70 komen turkse 'toeristen' in ons land aan via arbeidskrachttrafikanten. Ze vestigden zich hoofdzakelijk in Brussel en in de provincie Luxemburg en werkten in de bouw, de houtnijverheid en de steengroeven.

Van dan af wordt een werkelijke mensentrafiek georganiseerd om de belangrijkste industrie-sektoren te voeden. Deze periode van toeristentewerkstelling wordt dan ook genkenmerkt door de opbouw van een echt netwerk van verbindingsmensen, tolken, enz. Dit netwerk van 'mensensmokkel' liet zich daarvoor goed betalen. Eind september 1971 waren er 1.094.094 inschrijvingen voor een arbeidsplaats in Duitsland. Zes procent van die ingeschrevenen zijn afkomstig

uit de landbouw, alhoewel de aktieve bevolking op dat moment voor 70 % werkzaam is in de landbouwsektor.

De regularisatie in '74 betrof ongeveer 3000 turkse arbeidskrachten. Ondanks de immigratiestop groeide de turkse migrantenbevolking sindsdien voortdurend door familiehereniging én door natuurlijke aangroei.

* * *

In het uitstekende 'In de mijn is iedereen zwart'* vertelt Yurdakul Necati over de inwijking van Turken in België :

In het begin van de jaren zestig begonnen ze in Turkije reclame te maken om mensen naar het buitenland te lokken. Via de radio, de kranten en affiches op de marktplaatsen maakten ze de mensen wijs dat er veel geld te verdienen viel als ze emigreerden. Er waren aanbiedingen uit verschillende landen : Frankrijk, Duitsland, Nederland en België en de aanwervingen liepen via de turkse arbeidsbureaus. De meeste emigranten komen uit Centraal en Oost-Turkije, gebieden waar de overheid geen toekomst in zag. De turkse overheid investeerde niet in die streken. Die Turken kwamen naar hier met de bedoeling wat geld bijeen te brengen om ginder een beter bestaan te kunnen opbouwen.

Een zestal mannen uit ons dorp Ekinci Köyü wilden naar het buitenland en mijn vader be-

hoorde tot dat groepje kameraden. Aan mensen die wijzer waren dan wij, vroegen ze welk land het beste was en België werd door hen aangewezen als het meest democratische land met het beste regime.

Heel wat mensen uit het dorp waren tegen hun vertrek omdat ze naar een land vertrokken waarvan niemand iets afwist, maar hun besluit stond vast. Op het arbeidsbureau lieten ze zich inschrijven als kandidaat voor werk in het buitenland en na twee maanden kregen ze bericht zich te melden.

Nadat hun paspoorten en alle andere formaliteiten in orde waren, vertrok het groepje naar Ankara. Het medisch onderzoek dat daar werd uitgevoerd, duurde vijf dagen. Urine, stoelgang, bloed, neus, oren, ogen en longen werden onderzocht door turkse en belgische dokters. Je moest wel degelijk gezond zijn om naar België te mogen vertrekken. Een kameraad werd afgekeurd omdat hij een lidteken had van een gebroken arm. Er waren ook heel wat mijn-ingenieurs in Ankara, die hen over België vertelden. Het was een beschaafd en welvarend land. Ze moesten zich goed gedragen tegenover mensen die hoger stonden en hen niet tegenspreken.

Vader wist niets van België af buiten de zaken die ze hem die dagen vertelden. In gans België kende hij maar één Turk. In Ankara werd ook aan de kandidaat-emigranten verteld dat er hier alleen maar werk was in de ondergrond van de steenkoolmijnen.

Vijftien dagen lang moesten vader en zijn vier kameraden wachten op het vertrek van het vliegtuig en op 14 augustus 1964 kwamen ze aan op Zaventem. Ieder van hen had 2000 frank betaald aan een tolk om hen naar de mijn te brengen en die tolk kreeg nog eens 2000 frank van de mijn voor iedere persoon die hij naar België haalde.

(...)

* In de mijn is iedereen zwart, werkgroep mijnwerkersgeschiedenis, Epo, Antwerpen, 1984, 151 blz.

In juni '73 van zodra vader een huis gevonden had, kwamen moeder en mijn zusters naar België, samen met een familie die nu in Heusden woont. Mij lieten ze in Turkije alleen achter. Ik was een zoon. Ik moest een persoon worden met toekomst, met veel ervaring en in Turkije verder studeren. Mijn ouders redeneerden: Als we onze zoon naar België halen, zal hij veel moeilijkheden ondervinden bij het studeren wegens de taal en met een belgisch diploma zal hij in Turkije niet veel zijn, dus laten we hem beter in Turkije.

Ik was toen dertien jaar, had geld en een gans huis voor mij alleen. Het duurde niet lang of ik was de benedeider van het dorp. We bleven bijna elke dag van school weg en haalden allerlei streken uit. Dorpsgenoten verwittigden vader dat ik een deugniet aan het worden was en vader liet mij daarop naar België overkomen.

Ik was heel nieuwsgierig om te weten hoe België er zou uitzien. Dat het hier veel regende, dat er geen stof opwaarde en alles groen zag, was het enige dat ik over dit land wist. 's Maandags 10 oktober '73 landde ik op Zaventem en de volgende dag moest ik al naar school, de TIKB in Houthalen.

Volgens het blad Hurriyet (15/9/81) bedroeg het aantal Turken die zich op een legale wijze in het buitenland bevonden in 1981: 1.288.000. Deze cijfers dienen wel met de nodige omzichtigheid te worden gebruikt. Het zijn officiële

cijfers. Zo verlieten volgens het turks Arbeidsinstituut tussen '63 en '67 13.917 Turken officieel Turkije. Zoals een tabel verder in dit dossier aangeeft (blz. 29), werden in dezelfde periode alleen in België al, 17.683 eerste arbeidskaarten afgeleverd aan turkse arbeiders.

tabel: het aantal turkse emigranten.

1961	1.476	1970	129.575
1962	11.185	1971	88.442
1963	30.328	1972	85.229
1964	66.167	1973	135.830
1965	51.520	1974	20.211
1966	34.410	1975	4.419
1967	8.947	1976	10.588
1968	43.204	1977	19.100
1969	103.975		

Kenmerken van de Turkse immigranten

"De meerderheid van de turkse immigranten is afkomstig uit stedelijke lokaliteiten in West-Turkije: zestien provincies van deze streek leveren respectievelijk 57,5 %, 56,1 % en 53,0 % van de emigranten in 1968, 1969 en 1971. Deze tendens is meer uitgesproken bij het begin van de emigratie: de bevolking is beter geïnformeerd en veel mobieler. Maar de situatie is eerder schijnbaar dan reëel. Veel als stedeling geregistreerden zijn in realiteit afkomstig uit landbouwstreken, die na een kort verblijf in de stad naar het buitenland vertrekken. De steden spelen dus ten aanzien van het platteland de rol van ontwikkelde gebieden en vervullen als zodanig een verbindingsrol

- voor mensen die rond de steden werk komen zoeken, maar emigreren bij gebrek aan arbeidsplaatsen
- voor werklieden van rurale oorsprong die slachtoffers zijn geworden van personeels- overvloed
- voor hen die hopen van daaruit gemakkelijker te kunnen vertrekken.

Verwacht mag worden dat het zwaartepunt zich zal verplaatsen van de ontwikkelde streken naar achterlijke gewesten. Deze onderstelling kan men maken naar aanleiding van de agrarische exodus binnen het land: talrijke overbevolkte agrarische regio's, gekarakteriseerd door een massale verdoken werkloosheid, hebben tot op dit ogenblik slechts zeer langzaam hun overvloed aan arbeidskrachten prijs gegeven. Dit intern proces in Turkije van landbouw naar niet landbouwactiviteiten wordt versneld door de externe migraties. De politiek van de turkse overheid blijft niet zonder invloed op de regionale spreiding van de emigrantenpopulatie. In die mate namelijk dat de overheid de meest akute problemen, te weten de steeds groter wordende druk van de in en rond de steden samengekomen bevolking door emigratie hoopt te verlichten." *

Tot 1971 was het ook zo dat er bij de migranten meer gekwalificeerde arbeidskrachten waren dan in de gehele turkse bevolking. Het feit dat de industrie in West-Turkije is gekoncentreerd en dit voor 50 % in de gebieden rond Istanbul is hieraan niet vreemd. Diegenen die een primaire schoolopleiding hebben genoten, vormen de grootste emigratiegroep.

Na 1971 krijgen we andere klemtonen en kenmerken inzake de turkse emigrantenbevolking. Veel mensen emigreren uit de landbouwstreken. Ze zijn zeer dikwijls analfabeet (in 1975 werd het analfabetisme in Turkije geschat op 38,2 % van de bevolking) en hebben geen industrie-ervaring.

Een ander belangrijk kenmerk: migranten uit een bepaalde streek vestigden zich dikwijls in eenzelfde stad, een zelfde gemeente. Migrant uit Emirdag bijvoorbeeld, een stadje van vijftienduizend inwoners, wonen grotendeels in Schaarbeek. De Koerden vindt men veelal terug in de mijnstreek.

* J. Haex in 'Emigratie van turkse arbeiders 1961 - 1971, sociologisch onderzoeksinstituut, Leuven.

HET TURKS VERENIGINGSLEVEN

De turkse gemeenschap is van in den beginne georganiseerd door de turkse autoriteiten zelf. Zij hebben de oprichting van islamitische verenigingen en centra ondersteund om de turkse gemeenschap te 'begeleiden en controleren'. Hier toe werden tolken, ambassadeurs en leerkrachten gebruikt. De openlijk fascistische organisaties, zoals de *Grijze Wolven*, zijn hierin exemplarisch. Het is slechts vanaf 1974 dat er 'ontrouwe' migrantenorganisaties ontstaan. Meestal gaat het hier wel om politieke verlengstukken van de politieke partijen in Turkije. Deze 'linkse' organisaties worden echter in hun bewegingsruimte erg beperkt, zeker na de militaire staatsgreep van 1980. Immers, sinds de militaire junta aan de macht kwam, worden leden van deze organisaties bedreigd door het intrekken van hun paspoort en/of de beroving van hun nationaliteit omwille van 'subversieve activiteiten'. Deze laatste maatregel heeft zeer zware consequenties: hun onroerende goederen in Turkije worden dan verbeurdverklaard en in beslag genomen.

We kunnen dus vaststellen dat de turkse autoriteiten zeer duidelijk aanwezig zijn in de turkse gemeenschap en niets onverlet laten om bestaande organisaties onder hun controle te brengen of om zelf structuren in het leven te roepen. Zo werden alle turkse moskeeën in België in een stichting gegroepeerd. De voorzitter van deze stichting is niemand minder dan de verantwoordelijke voor de turkse religieuze zaken in België en de erepresident, de turkse ambassadeur in Brussel.

De rol van de Grijze Wolven wordt uitvoerig beschreven in *De Grijze Wolf en de Halve Maan*.^{*} Over hun manier van werken drukken we uit dit boek de volgende passage af.

* *De Grijze Wolf en de Halve Maan. Turkse fascisme en religieus extremisme*, landelijk aktiecomitee anti fascisme, Nijmegen, 1980.

"De verenigingen van turkse idealistische arbeiders (UTID of de eigen naam van de Grijze Wolven; vaak worden andere namen als dekmantel gevraagd) vormen slechts de top van een ijsberg. De Grijze Wolven weten dat er veel weerstanden tegen hen bestaan en opereren daarom vooral op een bedekte manier. Als ze een grote vergadering beleggen dan wordt die naar de zaalverhuurder toe als een cultureel avondje of een religieuze plechtigheid voorgesteld. De geheimhouding naar buiten toe is heel strikt, ... Over de werkwijze van de idealistenverenigingen is daardoor weinig bekend. Maar behalve de Idealistenverenigingen hebben de Grijze Wolven nog andere kanalen waarlangs ze hun greep op de gemeenschap versterken. ..."

Bij het opzetten van hun Europese organisatie hebben de Grijze Wolven veelvuldig beroep gedaan op de 'patroons'.

"In iedere plaats zijn er enkele personen die een centrale positie in de turkse gemeenschap innemen en die een groot deel van de gemeenschap van zich afhankelijk hebben gemaakt: café- en pensionhouders, slaggers, tolk-vertalers, winkeliers, e.d. Zij behoren doorgaans tot de eersten die hierheen gekomen zijn, en hebben daardoor betrekkelijk veel contacten met de Europese autoriteiten, hoe oppervlakkig die ook mogen zijn, en ze spreken beter de landstaal dan de gemiddelde Turk. Door hun betere kennis van de samenleving en hun betere contacten (soms hebben ze die niet eens, maar spiegelen ze die hun landgenoten alleen maar voor) zijn

zij in staat zich als tussenpersonen, bemiddelaars en hulpverleners op te werpen - tegen betaling in geld of gehoorzaamheid. ...

De directe belangen van patroons en van Grijze Wolven vallen op sommige punten samen: beide proberen een groot deel van de gemeenschap vrijwillig achter zich te krijgen door zich op te werpen als de belangenbehartigers van de Turken en vooral door in te spelen op de toch al sterke nationalistische gevoelens. Iedere werkelijke democratisering van de turkse gemeenschap, en iedere effectieve hulpverlening door mensen die er niet direct iets voor terug willen hebben (geld en macht) tast de belangen van de patroons aan. ...

Soms richten MHPers zelf een moskeevereniging op, vaker dringen ze binnen in een moskeevereniging van bredere samenstelling. Het zijn vooral de in de moskee gegeven koranlessen, waar politieke propaganda wordt gemaakt." (blz. 75 e.v.)

* * *

Waarom deze controle van het verenigingsleven door de turkse autoriteiten? Een tweetal redenen lijkt ons belangrijk: ten eerste is de immigratie voor Turkije een belangrijke bron van buitenlandse deviezen (geschat op twee miljard dollar per jaar). Integratie in het gastland kan deze deviezenbron verminderen of droogleggen. Ten tweede wil de turkse overheid voorkomen dat, in het buitenland, de oppositie tegen het regime wordt georganiseerd.

Overzicht van de Turkse verenigingen

Zoals uit het voorgaande reeds bleek, kunnen we binnen de turkse verenigingen zeer duidelijk de verenigingen aanduiden met sterke politieke bindingen met het herkomstland, zowel links als rechts. De rechtse verenigingen (Grijze Wolven) en/of de zogenaamde kultuurverenigingen vinden we zowel terug in Limburg, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Brus-

sel. Ze houden zich bezig met dienstverlening (sociale dienst, begrafenissen en religieuze aangelegenheden). De leiding berust bij een selecte groep mensen. Er zijn geen vrouwelijke leden.

De linkse verenigingen zijn ook zeer duidelijk gericht op de situatie in het herkomstland. Ze vertegenwoordigen hier de verschillende linkse politieke stromingen. Sinds de militaire diktatuur lijken de ideologische discussies een migrantenwerking niet langer

te beletten. De socio-kulturele werking begint bij deze verenigingen aan belang te winnen.

'Autonome' verenigingen, d.i. verenigingen die niet als een louter politiek verlengstuk te duiden zijn, zijn zeer recent opgericht. Hun leden zijn meestal mensen van de tweede generatie of mensen die zich ook sterk betrokken voelen bij de problemen van de tweede generatie (onderwijs, werk, kulturele identiteit). Onder deze categorie kan men organisaties onderbrengen als :

D.H.K.D. (Turkse Demokratische Kulturele Volksvereniging)
Speldenstraat 3 9000 Gent
tel. 091/24.37.49

A.C.E.T. (Association Culture et Education Turque)
Rue H. Hergé 54 1030 Brussel
tel. 02/216.74.13

Andere

B.T.I.B. (Unie van Turkse Arbeiders in België)
Rue Clemenceau 74 1070 Brussel
verantwoordelijke: O. Cevat

Cultureel Centrum Turkse Arbeiders
Aarschotstraat 174 1030 Brussel
tel. 02/242.91.56
verantwoordelijke: H. Celik

A.I.B. - Antwerpse Unie van Turkse Arbeiders
J. De Geyterstraat 52 2710 Hoboken
verantwoordelijke: H. Tezerdi

Volkshuis
Dambruggestraat 248 2008 Antwerpen

Info-Türk
Eburonenstraat 31 1040 Brussel
tel. 02/230.34.72
verantwoordelijke: D. Özgüden

Turkse Volksjeugdvereniging Heusden-Zolder
Acacialaan 18 2540 Zolder

Türk-Danış
Kartuizerstraat 60 1000 Brussel
verantwoordelijke: M. Karaman

Ontstaan binnen het A.C.V. en wat betreft opvatting en beleidslijn gelijkaardig als 'Ibn Chaldoen'.

Tekoşer (Koerdisch)
Dwarsstraat 19 1030 Brussel

Türk-Danış

Périodique mensuel
TÜRK-DANIS a.s.b.l.
Rue des Chartreux 60 1000 Bruxelles

BELÇİKA TÜRK TOPLUMUNUN AYLIK YAYIN ORGANI

MAYIS-HAZİRAN 1985

Maandelijkse Tijdschrift
TÜRK-DANIS v.z.w.
Kartuizerstraat 60 1000 Brussel

Bir bu eksikt!

DÖNÜŞ PARASI TAKSİDE BAĞLANDI!

Gerçek dönüş teşvik priminin % 30'u Belçika'da % 70'i Türkiye'de ödenecek

BELÇİKA HÜKÜMETİNİN GÖÇMEN İŞÇİLERİN GERİ DÖNÜŞÜ NÜ TESVİK ETMEK AMACIYLA UYGULAMAYA KOYDUĞU GERİ DÖNÜŞ PRİMİ SİMDİ DE TAKSİDE BAĞLANDI.

BİLDİĞİ GİBİ HÜKÜMET, AVRUPA TOPLULUĞU DIŞINDA GELEN GÖÇMENLERDEN BİR YILDAN FAZLA SÜRE İSSİZ OLANLARI, ÜLKELERİNE GERİ DÖNMEYE TESVİK ETMEK İÇİN

NAN İSSİZLİK PARASININ GÜNLÜK RAKAMININ 312 MİSLİ OLACAK, BU PRİM AİLEDEKİ BÜTÜN İSSİZLER İÇİN AYRI AYRI HESAPLANACAK, 13 YAŞINA GELMEK ÜZÜM ÇOCUKLAR İÇİN DE, HER BİRİ İÇİN 14 BİN FRANK ÖDENECEK. ANCAK BUNUN İÇİN ATILAN TÜM BİRDEN ÜLKESİNE GERİ DÖNÜŞ YAPMASI GEREKTİĞİ

DE ITALIAANSE GEMEENSCHAP IN BELGIE

HISTORIEK VAN DE EMIGRATIE

Eén van de gevolgen van de eenmaking van Italië in 1860 was de transatlantische emigratie naar Noord- en Zuid-Amerika. Men schat het aantal in die tijd uitgeweken Italianen nu op 30 miljoen. Een piek in de emigratie werd bereikt in 1913.

De emigratie naar Noord-Europa startte voor de tweede wereldoorlog. De eerste emigratiegolven (waaronder veel politieke vluchtelingen als gevolg van het fascistische regime) spoelden aan in Frankrijk of Zwitserland. Omstreeks 1920 trof men ook in België een aantal Italianen aan, die in de mijnen werkten, in het hotelwezen of als vloerder. Het is voornamelijk na de tweede wereldoorlog dat de grote emigratiestromen tot stand kwamen. In Italië merkt men intern een trek van het zuiden naar het noorden. Een groot aantal mensen trekt van Italië naar het buitenland (externe migratie).

Vanaf 1946 start de kontingentenemigratie naar België, geregeld door het belgisch-italiaans protocol van 20 juni 1946, dat voorzag in de rekrutering van 50.000 Italianen voor de belgische mijnen. Dit protocol werd in 1948 en 1958 aangepast en aangevuld. Het akkoord, gesloten tussen Achiel Van Acker en Alcide De Gasperi, bestond uit een handeltje dat voor de Italianen 30 kilo goedkope steenkool per maand opbracht voor elke italiaanse arbeidskracht in de belgische mijnen.

In de periode '46 - '54 vertrokken volgens de officiële cijfers bijna één miljoen mensen uit Italië. Ongeveer de helft trok de oceaan over.

In België kwamen in deze periode 177.812 Italiaanse migranten toe en keerden 53.387 of bijna één derde naar hun vaderland terug. De immigratie concentreert zich haast uitsluitend

in de mijnstreek én in Wallonië. In Vlaanderen komen er Italianen in de limburgse mijnen werken: 5.108 in 1946. In totaal zijn er in 1954 13.074 Italianen in de provincie Limburg. Het zijn bijna uitsluitend mannen die nog vrijgezel zijn en ze leven in barakken of pensions; de helft van hen komt uit Zuid-Italië, één derde uit het midden van het land. Het overgrote deel van hen is van het platteland afkomstig.

Na 1954 ontwikkelt de italiaanse migratie zich tot een familie-immigratie. Op dat moment zijn er zo'n 380.000 vreemdelingen in België (4,3 % van de bevolking). In de provincie Limburg bedraagt het percentage vreemdelingen 6,1 %, in Luik 8 en in Henegouwen 10,8.

In de jaren zestig zwerven de Italianen uit. Als gevolg van de mijnsluitingen in Wallonië en het verdrag van Rome (1958), dat vrij verkeer van werknemers binnen de E.G. bepaalt, gaan veel Italianen zich in Brussel vestigen. Zo ontstaan er in de Brusselse agglomeratie twee types immigranten: zij, die vroeger in de mijnen werkten en zij, die rechtstreeks naar Brussel kwamen.

Getuigenissen

(uit 'In de mijn is iedereen zwart')

'Wij waren één van de armste gezinnen in Melissano, een dorp in de zuid-italiaanse regio Apulië. Alle dagen moesten we op onze tanden bijten. Zestig procent van de mensen leefden van de landbouw, de anderen werkten als kleine zelfstandigen: schoen- en meubelmakers. In die tijd was de landbouw nog volledig geëerd georganiseerd. Ofwel werkten de mensen als landarbeider bij een grootgrondbezitter ofwel pachtten ze van hem een stuk grond. De patroon streek de helft van de opbrengst op zonder dat hij er ook maar een halve dag voor moest werken.

Mijn vader reed met paard en kar voor een pa-

troon. We zagen hem alleen 's morgens voor hij naar het werk vertrok en 's avonds heel laat. Hij werkte 10 tot 12 uur voor een honderdloon en het weinige dat hij verdiende, dronk hij op. ...

In Apulië sprak men veel over België. Eind '46 en '47 kwamen de eerste soldaten terug van de oorlog, mannen van 25,26 jaar. Ze kregen allemaal een pamflet over België en veel van hen vertrokken. Diegenen die in Duitsland en Rusland hadden vastgezeten, kregen voorrang om te vertrekken. Ze schreven hoe het hier was en als ze op vakantie kwamen brachten ze mooie dingen mee. De mensen maakten onder elkaar reclame voor België: 'het is er heel goed, ge kunt er veel verdienen'. Heel vlug begonnen ook de jongere mensen te emigreren.

Toen ik in '51 uit het leger werd ontslagen, was er nergens werk te vinden. Bij het werk bureau in ons dorp deed ik een aanvraag om politieagent te worden en om naar Brazilië of Bel-

gië te emigreren. Sinds '47 verbleef mijn broer daar, hij was getrouwd met een Belgische uit Genk.

Na een tijdje ontving ik bericht van het werk bureau. Alle mannen uit de provincie die een aanvraag hadden gedaan om naar België te emigreren moesten de volgende dag naar Lecce vertrekken. In het gebouw van de prefectuur werden we grondig onderzocht en moesten we een papier ondertekenen. Ik wist niet wat ik ondertekende, zo stom was ik. En details durfde ik niet vragen uit schrik dat ze me dan zouden tegenhouden. Ik wilde alleen weg uit het dorp.

Van Lecce reisden we door naar Milaan, waar we opgewacht werden door een medische commissie. In Milaan liepen er veel Belgen rond. Na drie dagen mochten we de trein op, richting België.

Ik wist bijna niks over België, alleen wat mijn broer me vertelde en een beetje uit de

geschiedenisboeken op school. Een mijn kende ik alleen van de cowboyfilms. De eerste echte mijn die ik zag, was die van Zwartberg.

De 24ste november '51 kwam ik in Genk aan en twee dagen later begon ik in de put. Omdat ik samen met mijn broer wilde werken, kreeg ik geen opleiding. De eerste indruk was erg goed ik had erger verwacht. De lift deed me niks.

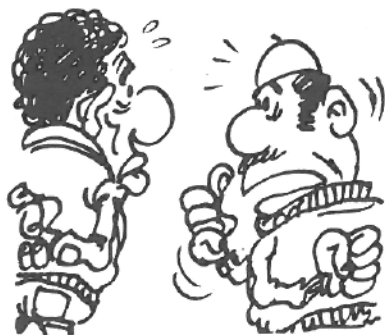
Ik schrok alleen van de mannen die aan het kolenfront werkten, die zagen pikzwart van het zweet en het stof.

Mijn broer werkte aan het steenfront en ik transporteerde hout en ijzer. Hij moest me uitleggen wat ik wel en niet mocht doen. In onze ploeg zaten drie Lithouers, twee Italianen en één Vlaming. Mijn eerste dagloon bedroeg 136 frank, na zes maanden werd dat 206 en na één jaar 216 frank.

In het begin dacht ik niet aan ontspanning. Ik was van plan om 100.000 lire te sparen om in Italië een winkel in groenten en fruit te kunnen beginnen. Eén frank was toen 12 lire. Geen enkele post miste ik en na tien maanden had ik mijn 100.000 lire bij elkaar, maar ondertussen leerde ik mijn vrouw kennen en keerde ik niet terug naar Italië.

(...)

**A BRUXELLES I PROBLEMI
DEGLI STRANIERI PENSANO
DI RISOLVERLI COL SISTEMA
DEL MANNEKEN-PIS !!!**

(uit Dossier
Europa Emigra-
zione)

Met de immigranten kwamen ook de italiaanse pastoors mee naar België en toen ik in '51 in België aanlandde, bestond er in Waterschei al een italiaanse missie. De Associazione Christiane Lavoratori Italiani (ACLI) was één van de eerste italiaanse verenigingen. Na een tijdje ontstond er ruzie binnen de italiaanse

missie. De verenigingen raakten opgedeeld in politieke strekkingen: kommunisten, socialisten en kristen-demokraten.

De ACLI beschikte nergens over lokalen. In '53 kreeg de vereniging door bemiddeling van de pastoor een oude barak van de mijn van Waterschei, waar vroeger de krijgsgevangenen in verbleven. De leden werkten hard mee en na het werk, moe of niet moe, kwamen we allemaal samen. Iedereen zocht een beetje solidariteit. In het begin bezaten we niks. De pastoor die de ganse dag rijd had, zocht naar tweedehands tafels en stoelen en na het werk gingen wij die ophalen.

De ACLI breidde zich uit over gans de mijnstreek en kreeg lokalen in Houthalen, Zolder, Eringingen en Winterslag. Momenteel zitten alleen nog de afdelingen van Winterslag en Waterschei in de lokalen van de missie, de andere afdelingen bouwden eigen ontmoetingsruimten.

Ik ben al een tijdlang provinciaal voorzitter van de ACLI. We groeperen meer dan 700 mensen. De vereniging doet niet meer aan partijpolitiek. We richten ons naar de arbeiders, maar we willen geen instrument zijn van één partij. Informatie en vorming zijn de twee pijlers van onze werking. Elke afdeling kan ook beroepsopleiding organiseren. De leraars worden vanuit Italië betaald. Je kan leren behangen, schilderen, tuinieren, metsen of talen leren.

De ACLI zet zich ook in om sociale problemen op te lossen. Samen met de Wereldscholen organiseerden we in 1972 in het centrum van Genk een betoging om de woonomstandigheden op de noord-cité aan te klagen. De riolering was er zo slecht dat de ganse straat onder water stond als het regende. De mensen konden er niet doorheen.

Rond '76 werkten we hard voor het bekomen van stemrecht. Alle verenigingen en nationaliteiten organiseerden toen een betoging voor stemrecht in Genk. Iedereen wil stemrecht: Grieken, Spanjaarden, Italianen, Turken."

(Giuseppe Muscella, blz. 61,62 en 67)

DE ITALIAANSE VERENIGINGEN

Ruimweg kunnen we ook de italiaanse organisaties indelen in drie grote groepen :

1. Organisaties die een 'verlenging' zijn van de organisaties die in Italië bestaan en die zeer dikwijls verbonden zijn aan een beweging of een partij. Deze organisaties kennen meestal ook een nationale structuur.

specifieke partijpolitieke organisaties:

- * Democratia Christiana (DC)
- * Partito Comunista Italiani (PCI)
- * Partito Socialista Italiani (PSI)
- * Partito Socialista Democratica Italiani (PSDI)

de politieke bewegingen:

- * Associazione Christiane Lavoratori Italiani (ACLI) kristelijke werknemersbeweging
- * Associazione Famiglie Italiani (AFI) overkoepeld in de Federtione Italiano di Lavoratori Emigrati et Famiglie (FILEF) kommunistische tendens
- * F. Santi socialistisch

aan deze partijpolitieke organisaties en/of bewegingen hangen soms ook zogenaamde patronato's vast:

- patronato ACLI
- Istituto Nazionale di Assistenza Sociale (INAS) - ADACI
- Istituto Nazionale Confederale d'Assistenza (INCA)

2. Organisaties die de klemtoon leggen op de regionale kenmerken van de plaats van herkomst of op specifieke kenmerken.

Hier vinden we de organisaties uit een bepaalde streek uit Italië (SARDI, ALPINI, Trentini, Pugliesi, Calabresi, enz.)

Verder organisaties als de verenigingen van de gepensioneerden (ANCRI), van de weduwen (VEDOVE).

3. Organisaties hier in België ontstaan, noemen we 'autonome organisaties'.

De voornaamste zijn de Centro di Azione Sociale Italiano (CASI), de Centro di Azione Sociale Italiana - Università Operaia (CASI UO) en de CASIM.

Werking van de verenigingen

De politieke bewegingen (verenigingen van het eerste type) worden blijkens werkingsverslagen gekenmerkt door hun globaal karakter inzake de migrantenproblematiek.

Ze organiseren sociaal dienstbetoon, doen aan vorming van hun leden, organiseren italiaanse taallessen en ontspanningsactiviteiten, soms spontaan, soms georganiseerd, via een voetbalploeg en dergelijke meer.

Hun leden zijn italianen van de eerste generatie, maar ook jongeren zijn zeer dikwijls actief binnen deze verenigingen.

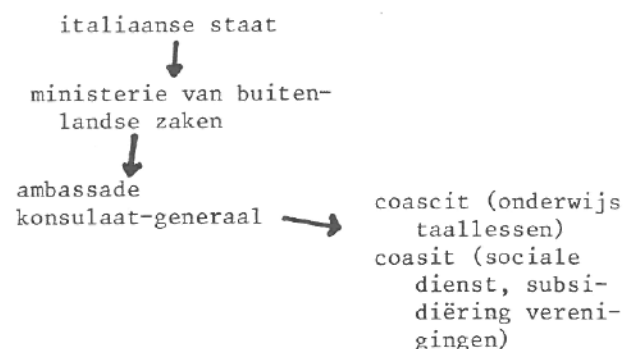
De specifieke of regionale verenigingen hebben ook een globaal karakter, maar aangezien hun leden bijna uitsluitend mensen van de eerste generatie zijn, worden de activiteiten daar ook sterk op gericht. Ontspanning neemt de voornaamste plaats in. Het zijn 'gezelschapsverenigingen, waar het sociale contact primeert.

De autonome verenigingen daarentegen bestaan haast uitsluitend uit jongeren of italianen van de tweede generatie. In hun werking ligt de klemtoon op vorming en actie.

Financiering

Om de financiering van de verenigingen en hun werking te begrijpen is het noodzakelijk het financieringsmechanisme te schetsen zoals dat door de italiaanse staat werd ingesteld. Deze

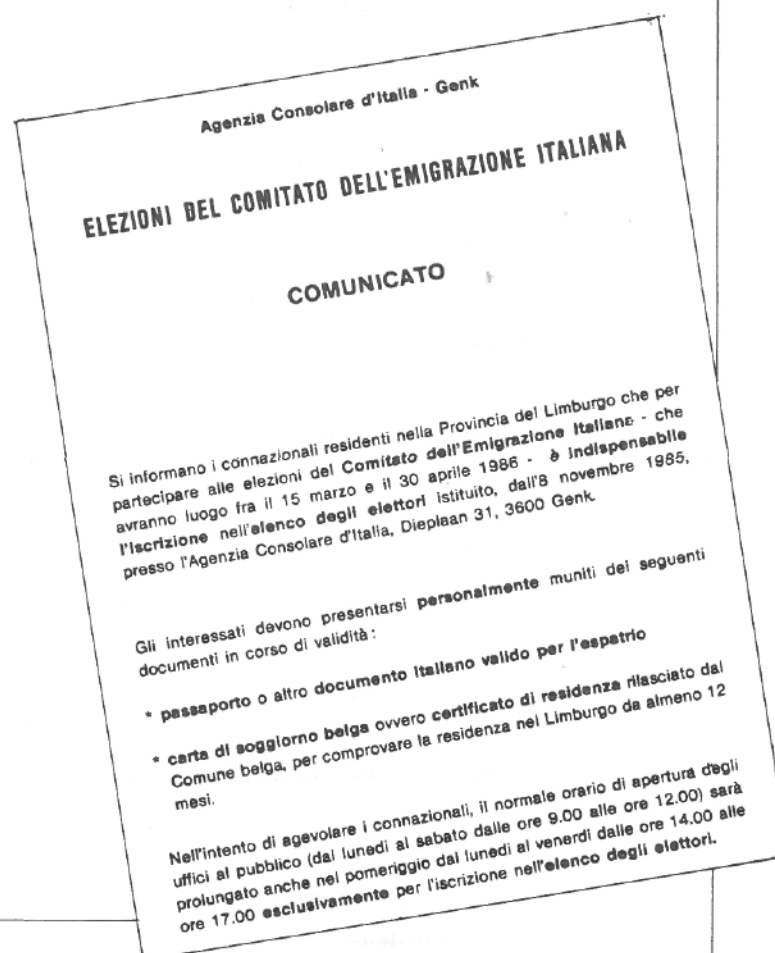
financiering is ongeveer gelijklopend georganiseerd bij de spaanse gemeenschap.

Italië heeft in België een viertal konsulaten-generaal, namelijk in Charleroi, Luik, Brussel en Antwerpen. De Coascit-werkgroepen in elk van deze konsulaten worden overkoepeld door een 'Inter-coascit' op ambassadeniveau. In deze Inter-coascit zetelen, naast een afgevaardigde van de ambassadeur, een vertegenwoordiger van de AFI, de ACLI, de UNAI, de ANRI en de AAIB.

Deze structuur zal waarschijnlijk erg snel worden veranderd. Men wil een orgaan creëren op ambassadeniveau, een *Comitato dell'Emigrazione Italiana* (COEMIT). Via verkiezingen en/of een

delegatie zal deze groep de italiaanse migranten en hun organisaties vertegenwoordigen.

Patronato's

De patronato is een instelling van publiek-rechtelijke aard, die zich bezighoudt met sociale dienstverlening. Het patronato wordt gesubsidieerd door de italiaanse staat via een belasting op het loon van de italiaanse werknemers. De verdeling van de subsidies gebeurt met een puntensysteem. Omdat de taak van de migrantenverenigingen moeilijker is dan die van de Italianen zelf, krijgen de patronati in de immigratielanden een grotere financiële ondersteuning.

Patronato Acli

De situatie van de ACLI is in die zin specifiek dat het niet aan den italiaanse vakvereniging is gebonden. In 1946 werden reeds

akkoorden afgesloten tussen de ACLI en het ACW. Wat het patronato zelf betreft, werd een akkoord met de kristelijke vakvereniging gesloten voor sociale dienstverlening.

De andere patronati die afdelingen hebben in België, zijn verbonden met de italiaanse vakbonden:

- INAS - ADACI met de Confederazione Italiana Sindacati Lavoratori (CISL) (kristelijk)
- INCA met de Confederazione Generale Italiana di Lavoro (CGIL) (kommunistisch)

De Unione Italiana del Lavoro (UIL) van socialistische strekking hebben geen patronato in België.

In een interview met Bareel lichtte de toenmalige vice-konsul, Clara Bisegna, de financiering van de italiaanse verenigingen in België toe. "De uitvoering van het italiaans beleid inzake de emigranten behoort tot de bevoegdheid van het Direktoraat-Generaal van de Emigratie van het italiaans ministerie van buitenlandse zaken. Dit Direktoraat-Generaal voert onderhandelingen over bi-laterale akkoorden en behandelt de juridische en administratieve problemen van de italiaanse migranten (burgerlijke stand, dienstplicht, paspoorten, enz). Daartoe bestaan er administratief verschillende sekties, zowel per gewest als per soort problemen. In samenwerking met de Direktie Kulturele Betrekkingen van datzelfde ministerie van buitenlandse zaken, behandelen ze ook de problemen inzake onderwijs en proberen ze deze op te lossen, zowel in eigen schoot, als door contacten met het gastland. De konkrete uitvoerder van dit beleid in België is de consul die, op basis van een presidentieel dekreet, komitees kan oprichten en mensen erin benoemen om hem te helpen in zijn werkzaamheden. Deze komitees zijn adviserende organen. Op dit moment is er in Italië een diskussie aan de gang om aan deze komitees een wettelijke basis te verschaffen

ten einde ze niet te laten afhangen van de goodwill van de konsul. Feitelijk, en zeker in België waar deze komitees goed zijn uitgebouwd, worden de komitees door de migranten zelf verkozen en niet meer - zoals wettelijk voorzien - aangeduid door de consul. De wet volgt dus de praktijk."

"De Coasit beschikt over ongeveer één miljoen frank en de Coascit over ongeveer zeven miljoen alleen voor Brussel en Limburg. De andere konsulaten beschikken over eigen werkmiddelen voor deze komitees."

"Daarnaast krijgt de Coascit van het Europees Sociaal Fonds eenzelfde bedrag (zeven miljoen frank). Deze gelden zijn bestemd voor de werkkosten voor onderwijs: het huren van leslokalen, transportkosten, de administratieve (telefoon, water, elektriciteit) en andere kosten, zoals de aankoop van boeken. Ook mensen die bij naschoolse begeleiding en inhaallessen italiaans onderwijzen, worden daarmee betaald. De leraars die italiaanse taallessen geven in een vast kader, maken echter deel uit van het italiaans onderwijskader. Ze worden rechtstreeks door de italiaanse staat aangesteld en betaald (voor Brussel en Vlaanderen samen gaat het om een zestigtal leraars)."

Overzicht van de voornaamste italiaanse verenigingen

A.C.L.I.

Opgericht in 1954, heeft de ACLI zich via de uitbouw van vele plaatselijke kernen strk bij de italiaanse bevolking ingeplant.

Als een open en pluralistische instelling staat de ACLI op ideologisch vlak een totale autonomie voor, zowel ten opzichte van politieke partijen als ten opzichte van de katholicke kerk, dit in tegenstelling tot vroeger, toen ze duidelijk binnen de katholieke zuil opereerde.

Men kan ze qua werking en activiteiten het best vergelijken met de kristelijke werknemersbeweging (K.W.B.) in België.

De sterke uitbouw van de ACLI blijkt ook op organisatorisch vlak. Men werkt op vier niveau's: gemeentelijk, provinciaal, regionaal en nationaal.

Op gemeentelijk vlak vinden we de kernen of circulo's. In Italië zijn dat er zo'n 7000. Het provinciaal niveau komt overeen met de italiaanse provincies. Het regionale niveau bestaat uit verschillende regio's. Het geheel wordt overkoepeld door de nationale leiding.

Via verkiezingen om de twee of drie jaar worden de verantwoordelijken op de verschillende niveau's aangeduid. De huidige voorzitter voor de regio Benelux is de uit Houthalen afkomstige M. Ottati.

In Limburg heeft de ACLI zeven afdelingen of circulo's, die in hun werking ondersteund worden door een sekretariaat voor Limburg.

Binnen de ACLI bestaat er ook een specifieke dienst die de beroepsopleiding van zijn leden ter harte neemt, de ENAIP.

ACLI Belgio
Paviastraat, 22 1040 Brussel
tel. 02/735.94.86

Opgericht in 1954, heeft de ACLI zich via de uitbouw van vele plaatselijke kernen sterk bij de italiaanse bevolking ingeplant.

A.F.I.

Ook de AFI (Associazione Famiglie Italiani) kent een sterke inplanting bij de italiaanse gemeenschap in België. De organisatie heeft verschillende kernen in Limburg.

Net als bij de ACLI, merken we bij de AFI eenzelfde streven naar ideologische autonomie. Waar de AFI vroeger als massabeweging van de P.C.I. (Italiaanse Kommunistische Partij) werd betiteld, wordt er nu een duidelijk open en pluralistische werking nagestreefd.

Op belgisch vlak wordt de AFI overkoepeld door de F.I.L.E.F. (Federazione Italiana di Lavoratori et Famiglie).

AFI Limburg
Vennestraat, 98 3600 Genk
tel. 011/35.24.07
verantwoordelijke: E. Paolini

F.I.L.E.F.
Brialmontstraat, 21 1030 Brussel
tel. 02/217.13.31

andere

Naast de 'twee groten' in de italiaanse migratie, vinden we enkele kleinere organisaties terug. Het is niet onmiddellijk duidelijk waar deze verenigingen bij aanleunen.

A.A.I.B. (Associazione Amitizia Italo-Belga)
Lentelaan, 4 3630 Maasmechelen
voorzitter: Menegon

De streekgebonden verenigingen. Een belangrijk adres, waar veel van deze verenigingen hun zetel hebben, is in dit verband

Casa Papa Giovanni
Noordlaan, 111 3600 Genk

ACLI Limburgo
p/a Buurthuis Kliniek
Noordlaan, 5/6 A 3600 Genk
tel. 011/38.37.48
verantwoordelijke: F. Marzo

De verenigingen van 'oudstrijders' worden op belgisch vlak overkoepeld in de

Federazione Ancri Belgio
Groenstraat, 106 1030 Brussel

Autonome organisaties

Als 'autonome' organisatie, gericht op vorming en actie met jongeren, werd in 1970 het CASI (Centro d'Azione Sociale Italiano) gesticht.

CASI
A. Willemijnsstraat, 211 1070 Brussel
tel. 02/521.21.25
verantwoordelijke: B. Ducoli

Het uithangbord van de vormingsactiviteiten van de organisatie is de zanggroep 'Bella ciao'. Verder gaan er heel wat activiteiten door in verband met de vorming van jongeren en alfabetisering. Dit gaf aanleiding tot de oprichting van een 'arbeidersuniversiteit'.

Overlegorgaan

De italiaanse organisaties in Limburg beschikken over een overlegorgaan, namelijk het

Comitato d'Intesa Limburgo (C.I.L.)
p/a Missione Catholica
Spoorwegstraat, 7 3600 Genk

Patronato's

INAS - ADACI (CISL)
P.H. Spaaklaan, 17 1070 Brussel
tel. 02/521.84.45

Patronato ACLI
Tramstraat, 6 3500 Hasselt

IPAS - ANCOL
Washingtonstraat, 19 1050 Brussel
tel. 02/640.98.69

Patronato INCA
Passage International, 6 1000 Brussel
tel. 02/217.79.48

Officiële diensten

Instituto Italiano di Cultura
Livornostraat 38 1050 Brussel
tel. 02/538.23.79

CO.A.SC.IT.- sekretariaat
Livornostr. 38 1050 Brussel
tel. 02/538.10.65

Italiaanse ambassade
E. Clausstr. 28/34 1050 Brussel
tel. 02/649.97.00

Italiaans Consulaat-Generaal Brussel
tel. 02/537.19.34

Bijhuis Consulaat Genk
Dieplaan 31 3600 Genk
tel. 011/35.21.40

MIGRANTENORGANISATIES EN VAKBONDEN

Het A.B.V.V. heeft geen aparte diensten uitgebouwd voor migranten, omdat ze werken vanuit het basisidee dat gastarbeiders in de eerste plaats arbeiders zijn.

Over de strategie van het A.B.V.V. schrijft R. Deschutter, ex-sekretaris van het gewest Brussel, het volgende: "Mais surtout, le syndicat tente d'établir un rapport d'égal à égal avec les organisations existantes d'étrangers; il est apparu, en effet, que, plus ou moins clandestinement, un certain nombre d'émigrations avaient déjà mis sur pied leurs propres organisations plus ou moins politisées d'émigrés. Ainsi pour les Italiens le FILEF, les ACLI et les partis politiques; pour les Espagnoles, à coté des partis politiques, existait des 'clubs ouvriers'; chez les Grecs existait une véritable 'communauté' grecque (ceci avant le coup d'état fasciste de 1967) et des partis politiques, etc. ... Comme les immigrations étaient organisées différemment suivant les nationalités, les rapports avec les immigrations ont pris dans

chaque cas une tournure spécifique, soucieuse toujours de s'en tenir à une ligne de conduite non-paternaliste, reconnaissant les différents 'faits' nationaux et donc les cultures spécifiques, ...

Dans les émigrations où de telles organisations n'existaient pas (portugaise, marocaine et turque), le syndicat a mis tout en oeuvre pour qu'elles se créent. C'est ainsi qu'ont été créées, par des nationaux chaque fois, avec l'appui du syndicat mais en toute autonomie par rapport à lui, l'Association des Portugais émigrés en Belgique, l'Union des travailleurs arabe et l'Union des travailleurs de Turquie en Belgique."

Het A.C.V. kent wel een specifieke werking naar migranten toe. Zo zijn Türk-Daniş en Ibn Chaldoen binnen deze vakvereniging ontstaan.

Over deze organisaties die zich meer en meer gaan opwerpen als gesprekspartner voor de hele turkse en marokkaanse gemeenschap (in Vlaanderen), hebben we het al eerder gehad.

DE SPAANSE IMMIGRATIE

HISTORIEK

Spanje is een land met een sterke emigratietraditie. Reeds in de 19de eeuw kende Spanje een sterke emigratie naar Latijns-Amerika. Na de burgeroorlog van '36 - '39 bevonden zich zeer veel spaanse vluchtelingen in West-Europa, voornamelijk in Frankrijk. Deze vluchtelingen hebben dikwijls een rol gespeeld in de strijd tegen de nazi-bezetter in die landen. De migratie van de spaanse arbeidskrachten begint zeer rustig in de jaren vijftig. Eind vijftiger jaren, begin zestiger jaren stijgt ze spectaculair.

Eenzijds had dit te maken met de interne situatie in Spanje zelf. Op het einde van de jaren '50 maakte de autarkistische economische politiek van het Franco-regime plaats voor een economische politiek van stabilisatie, uitgedacht door de technokraten van Opus Dei, het sluiten van niet-winstgevende bedrijven (privé- en staatsbedrijven) en een massale werkloosheid.

De politiek van economische stabilisatie in Spanje had tot doel de rol van de staat in het economische leven te verminderen en de privé-kapitaalgroepen vrij te laten in hun economisch handelen. Kompetiviteit en modernisatie worden de ordewoorden. Gevolg: afdankingen, rationalisaties, ontvettingen. Het meest getroffen waren de steenkoolmijnen, de metaalindustrie en de landbouw. Deze situatie van werkloosheid zal echter niet lang duren, omdat men de spaanse arbeiders de mogelijkheid biedt te emigreren. Immers, op dat moment had West-Europa nood aan arbeidskrachten en Spanje wordt één van deze leveranciers van arbeidskrachten.

Deze economische politiek was gestoeld op de ideeën van een volledige tewerkstelling met lage lonen en een sterke, repressieve arbeidsdiscipline.

Emigratie naar België

Veel van deze mensen emigreren in het begin van de jaren '60 naar West-Europa en België. Deze immigratie is, in tegenstelling met de Italiaanse immigratie 25 jaar eerder, een gezinsimmigratie. België had op dat moment niet alleen behoefte aan arbeidskrachten, maar ook een demografisch probleem: de veroudering van de bevolking, in het bijzonder in Wallonië (zie het rapport van A. Sauvy, 1956). Ook de vakbonden opteerden op dat ogenblik voor gezinsimmigratie.

De immigratie is voornamelijk een toeristenimmigratie. Veel Spanjaarden komen hier als toerist toe, en regulariseren hier hun situatie. Ze zijn afkomstig uit Asturië, Andalucia, Galicië en Aragon. Ze vestigen zich te Brussel (ongeveer 50 %), in de Luikse regio (25 tot 30 %), in Charleroi en in Limburg. Kleine groepjes Spanjaarden vestigen zich in Vilvoorde, Mechelen en Antwerpen.

Op 100 vreemdelingen vindt men in Vlaanderen 4,6 Spanjaarden, in Wallonië zijn er dat 4,7 en in Brussel 6,6. De spaanse arbeiders vestigen zich voornamelijk in Brussel-stad en zwermen uit naar Sint-Gillis.

In het begin werken ze in de mijnen, maar na de sluiting van de Waalse steenkoolmijnen vindt men ze terug in de bouw- en de metaalsektor. De vrouwen werken vooral als dienstmeiden.

foto J.P.

Naast de politieke vluchtelingen hadden ook veel spaanse migranten industrie- en strijdervaring opgedaan in de mijnen van Asturië. In het begin van de jaren zestig ontstonden in Spanje de *Comisiones Obreras* (Arbeiderscommissies). Politiek gaat de spaanse immigratie in België zich organiseren en structureren rond de strijd tegen Franco. Begeleid en ondersteund door verschillende politieke groeperingen (onder andere de kommunistische partij en de *Comisiones Obreras*) gaan de spaanse migranten zich organiseren tot een 'anti-Franco-macht'. Veelvuldig wordt er betoogd voor de spaanse ambassade. Naar aanleiding van de processen van Burgos, van veroordelingen van syndicalisten en dergelijke, gaat het er zeer heftig en strijdbaar aan toe. Op die wijze ontstonden verenigingen en centra. Deze deden ook aan dienstbetoon en maatschappelijke hulp bij specifieke migrantenproblemen.

Na de dood van Franco zullen deze verenigingen blijven bestaan. Hun inhoudelijke werking wordt nog sterker uitgebouwd en gestructureerd. Met betrekking tot hun situatie in België, gaan de verenigingen bepaalde 'bezorgdheden' opnemen, die geformuleerd worden door de spaanse gemeenschap. Eén van die bezorgdheden betreft de onderwijsproblematiek. Dit gebeurt niet alleen op Belgisch vlak, maar ook Europees. Federaties van verenigingen ontstaan. Deze federaties gaan eisen van de spaanse migranten ten aanzien van Spanje en het Instituut voor de Emigratie vertolken. Men kan stellen dat de federaties van verenigingen het volledige spaanse politieke spectrum weerspiegelen, alhoewel er ook lokale politieke tradities meespelen. We vinden alle politieke stromingen terug: er zijn kommunistische, socialistische en katholieke organisaties. Ook extreem-linkse en rechtse organisaties bestaan. De rechtse organisaties hadden vroeger sterke banden met de Franco-administratie.

De spaanse migratie lijkt dus vrij goed gestructureerd en georganiseerd te zijn. Ter illustratie: in april '84 was er een kongres van

de verenigingen om het Europees kongres van de spaanse immigratie voor te bereiden. Meer dan 150 verenigingen hebben hieraan deelgenomen.

ORGANIGRAM VAN DE SPAANSE VERENIGINGEN

Ook de spaanse organisaties kunnen we indelen in drie groepen:

1. de organisaties die een verlenging zijn van organisaties die in Spanje bestaan. Ze zijn zeer dikwijls verbonden aan een partij of een beweging en hebben een nationale of internationale structuur.

specifiek partijpolitieke organisaties

- * PCE (Spaanse kommunistische partij)
- * PSOE (Spaanse socialistische partij)

'politieke' bewegingen

- * *Comisiones Obreras* (vakvereniging)
- * de vier nationale koepelorganisaties
Federacion de Asociaciones de Padres Espanoles en Belgica (FAPEB), een overkoepelend orgaan van de ouderkomitees (onderwijs).
Movimiento Asociativo de Emigrantes Espanoles en Belgica (MAEEB)
Federacion Independiente de Centros y Asociaciones Espanoles en Belgica (FICAB)
Federacion Espanola de Centros y Asociaciones Democrates en la Emigracion en Belgica (FECADEB)

De koepels groeperen diverse organisaties en hebben als zodanig geen partijpolitieke signatuur. Ze kunnen wel als 'politieke bewegingen' worden gekenmerkt, zeker in hun relatie tot Spanje en het Instituto Nacional de Emigracion.

Van deze koepelorganisaties zijn de FAPEB en de MAEEB het sterkst uitgebouwd. Ze zijn ook het eerst gesticht. Zo heeft de MAEEB-Brussel ongeveer een achttiental aangesloten organisaties.

Vreemdelingen in België

	1930	1946	1961	1970	1977	1981 totaal	Vlaanderen(1)	Wallonië(1)	Brussel(1)
Italianen	33.491	84.134	200.086	249.490	287.004	279.900	13.273	81.758	13.556
% (2)	(10,49)	(22,89)	(44,12)	(35,83)		(31,84)	15.771	114.379	20.012
Spanjaarden	3.009	3.245	15.787	67.534		58.255	1.438	17.272	2.241
% (2)	(0,94)	(0,88)	(3,48)	(9,70)		(6,63)	4.454	7.512	9.681
Marokkanen			461	39.294		105.133	5.933	11.069	17.173
% (2)			(0,10)	(5,64)		(11,97)	374	757	1.302
Turken	1.350	590	320	20.312		63.587	17.525	8.990	31.263
% (2)	(0,42)	(0,16)	(0,07)	(2,92)		(7,24)	12.508	8.050	26.114
							102	84	497
							17.910	9.532	8.705
							12.651	7.489	6.921
							130	55	194

(1) Per regio worden telkens drie leeftijdsklassen gegeven: achtereenvolgend jeugd (0 tot 19 jaar), actieve bevolking (20 tot 59 jaar) en 60+ers. Het totaal van de negen cijfers per nationaliteitsgroep vindt men in de kolom '1981 totaal'.

(2) Bedoeld wordt het percentage van de totale vreemdelingenbevolking in België.

De spreiding van de bevolking van Turkse, Marokkaanse en mediterrane nationaliteit over de negentien Brusselse gemeenten (percentages). Onder mediterrane nationaliteiten vallen: Italië, Spanje, Griekenland, Portugal, Marokko, Tunesië, Joegoslavië, Turkije en Algerije.

gemeente \ nationaliteit	Turkije	Marokko	totaal van mediterrane national.
Anderlecht	6,7	9,6	10,5
Oudergem	0,2	0,3	0,7
Sint-Agatha-Berchem	0,1	0,6	0,6
Brussel-stad	13,2	23,1	18,9
Etterbeek	1,5	2,3	3,2
Evere	0,6	1,0	1,0
Vorst	0,4	5,6	6,3
Ganshoren	0,1	0,2	0,5
Elsene	2,2	5,2	6,3
Jette	0,5	1,0	1,3
Koekelberg	1,9	2,2	1,7
Sint-Jans-Molenbeek	6,0	15,5	10,6
Sint-Gillis	3,2	8,3	10,6
Sint-Joost-Ten-Node	17,6	4,8	5,1
Schaarbeek	44,1	18,5	17,6
Ukkel	1,0	1,0	2,7
Watermaal-Bosvoorde	0,1	0,1	0,4
Sint-Lambrechts-Woluwe	0,4	0,4	1,1
Sint-Pieters-Woluwe	0,2	0,2	1,0
Totaal	percentage	100	100
	absoluut	15.820	57.874
			160.094

Bron: N.I.S., volkstelling 1981.

BESLUIT

* In alle gemeenschappen valt de rol op die de officiële vertegenwoordigers van het moederland spelen in opbouw, werking en activiteiten van de migrantenorganisaties. Deze rol kan zowel positief als negatief geduid worden. Positief is het uitbouwen van structuren of het financieel ondersteunen en begeleiden van migranten door democratische regimes als Italië en Spanje. In deze structuren speelt een democratisch orgaan, verkozen binnen de eigen gemeenschap, de rol van waakhond. Deze omkadering en financiële stimuli hebben sterk bijgedragen tot het in stand houden en het ontwikkelen van een gediversifieerd verenigingsleven.

Een eerder negatieve rol daarentegen spelen de officiële vertegenwoordigers van landen als Marokko of Turkije. Bewaken, eerder dan begeleiden, is hier de leidraad.

* Gezien de vorige twee bemerkingen, lijkt het logisch dat het ontstaan van 'autonome' migrantenorganisaties en van jongerenorganisaties, een gevolg is van een bepaalde evolutie binnen de migrantengemeenschappen. Die verschuiving hangt samen met het opkomen voor de eisen van de migranten hier in België.

Welke konkrete vorm deze autonome organisaties aannemen heeft o.i. te maken met de migratiegeschiedenis zelf en met de soepelheid van de bestaande organisaties om deze eisen in hun eigen werking op te nemen. Zo werd de CASI, binnen de italiaanse gemeenschap, opgericht als een autonome organisatie. Binnen de werking van de ACLI wordt speciale aandacht besteed aan de vrouwenproblematiek

en aan de jonge Aclisti. Zeer veel marokkaanse en turkse jongeren worden aangetrokken binnen de vlaamse jeugdhuiswerking. En we merken dat er ook internationale jongeren- In dit beknopte overzicht van de migrantengemeenschappen en hun organisaties kunnen een aantal gemeenschappelijke kenmerken worden herkend.

* In de eerste fase van het organiseren van een gemeenschap, valt men terug op de bestaande politieke structuren en bewegingen in het herkomstand. Dit geldt zowel voor de linkse als voor de rechtse politieke stroming. In een tweede fase en deze fase is voor zeer veel organisaties nog niet afgerond, zien we een zich losmaken van de 'allesoverheersende' positie van het moederland in de werking en de activiteiten van de vereniging. Men gaat in zijn werking de migrant als migrant erkennen en niet louter meer als een burger die uit een bepaald land komt. Hoe snel deze evolutie in een bepaalde organisatie verloopt, hangt af van de vorming van de begeleiders, welke soort bevolkingsgroep men als leden telt, de grootte van de invloedssfeer en dergelijke meer.

In deze fase kan men ook een duidelijk verschil bemerken in het functioneren van de organisaties én hun organisatiestructuur. Organisaties, die de 'migrantenproblematiek' willen aankaarten, gaan zich tot een v.z.w. omvormen, willen rechtspersoonlijkheid en staan een democratisch besluitvormingsproces voor. Voor de andere organisaties is een feitelijke erkenning binnen hun eigen gemeenschap blijkbaar voldoende.

groepen ontstaan, waar verschillende nationaliteiten elkaar ontmoeten.

* Binnen de verschillende migrantengemeenschappen worden pogingen ondernomen om tot een structurering van het ganse gemeenschapsleven te komen of is men er in geslaagd zo'n structuur te creëren. Bij de Italiaanse en Spaanse gemeenschap heeft de rol van de consulenten deze evolutie versneld. Binnen de Turkse en Marokkaanse gemeenschap werpen de Turkse en Arabische werking van het ACV, Türk-Danış en Ibn Chaldoun, zich op als gesprekspartners desbetreffend.

Ook over de migrantengemeenschappen heen, werden overlegplatforms gekreëerd. Sinds 1971 bestaat in Brussel het CLOTTI, of het 'verbindingskomitee van migranten-arbeiders-organisaties'. Recenter (1981) werd het Platform Migrantengemeenschappen - Vlaanderen opgericht.

* Men krijgt soms de indruk dat de migrantenorganisaties een amalgaam van groeperingen vormen, waar kop noch staart aan te krijgen is. Zo stelt H. D'Hollander in zijn rapport over het verenigingsleven van de migranten in Vlaanderen, dat er een wildgroei van mi-

grantenverenigingen bestaat en dat deze wildgroei met betrekking tot de integratieproblematiek een disfunctionele rol kan spelen. In niet verkeerd te verstaan bewoordingen is er volgens hem nood aan een structurering van het verenigingsleven.

We kunnen deze visie niet onderschrijven. Hopelijk hebben we aangetoond dat er binnen de verschillende migrantengemeenschappen geen wildgroei, wel een verscheidenheid bestaat. De vorm die deze verscheidenheid aanneemt, is een weergave van de verscheidenheid van die gemeenschap zelf en geeft aan elke gemeenschap haar eigen dynamiek. Onze aandacht ging in dit dossier vooral naar de aanvangsperiode van de migratie van elke gemeenschap, omdat o.i. daar een structurering werd ontwikkeld, die een sterke invloed uitoefende op latere pogingen om tot organisatie te komen.

Het ondersteunen en begeleiden van de dynamiek, eigen aan elke gemeenschap, behoort tot de taken van de Vlaamse gemeenschap en veronderstelt een budget, aangepast aan de belangrijke rol die deze verenigingen als 'kollektief kanaal' kunnen spelen.

Literatuur in verband met migrantenorganisaties

Tijdschriften

Haast elke migrantenorganisatie geeft een nieuwsbrief uit - al dan niet regelmatig verschijnend - waarin de interne werking van de vereniging wordt voorgesteld. Ook worden de geplande activiteiten hierin aangekondigd. Wat de specifieke migrantenpers betreft, vermelden we hier

Sole d'Italia (Italiaans weekblad)
Espana 78 (Spaans maandblad) (1)

Ook binnen de vakverenigingen verschijnen regelmatig tijdschriften in de voornaamste migrantentalen. Zo geeft het A.C.V. het blad EMEK uit voor Turkse vakbondsmilitanten en EL IBERO voor de Spaanse gemeenschap.

In Mrax-Information verschijnen dossiers over de verschillende migrantengemeenschappen:

- Les travailleurs immigrés de Turquie en Belgique (D. Ozguden en H. Celik)
- La communauté espagnole à Bruxelles (A. Enciso)
- La communauté immigrée italienne en Belgique (C. Kulakowski)
- La communauté grecque en Belgique (K. Tassos en C. Dassis)

Mrax-Information, uitgave van de Mrax, Poststraat 37, 1030 Brussel.

In Immigratienieuws Brussel, nr. 9, 1985, wordt ingegaan op de Griekse gemeenschap in België 'Het verenigingsleven van Griekse migranten in Brussel, een socio-kulturele monografie'.

R. Fibbi, in Revue Européenne des Migrations Internationales, 'Les associations italiennes en Suisse, en phase de transition' (nr. 1, sept. 1985).

Boeken en brochures

Onthaal en migrantenorganisaties. Hoe ageren? Vijf jaar Vocom, 1983.

Het verenigingsleven van de gastarbeiders, staatssekretariaat van de Vlaamse gemeenschap, werkdokument, Mens en Ruimte, Brussel, Nov. 1980.

H. D'Hollander, Het verenigingsleven van migranten. Schets van een subsidiëringkader voor de migrantenverenigingen, Mens en Ruimte, Brussel, 1981.

C. Verbunt, L'integration par l'autonomie, eindverhandeling, 1980, CIEMI, Paris. Een Nederlandstalige samenvatting van deze eindverhandeling is beschikbaar op het Vocom, Poststr. 156, 1030 Brussel.

H. De Graaf, Functies eigen organisaties buitenlanders, NIWAMO, 1983.

Dossier 'Ausländische Selbsthilfeorganisationen' in Informationsdienst zur Ausländerarbeit (1980) nr. 4, Frankfurt.

W.D. Just, Auto-organisations des travailleurs immigrés en Europe, E.R.E., 1984, Rotterdam.

In de mijn is iedereen zwart, werkgroep Mijnerwerkersgeschiedenis, Epo-Berchem, 1984.

Turkije en Marokko, een brochure uitgegeven door het C.B.W., Van Daelstr. 32, 2200 Borgerhout.

J. Leman, Van Caltanissetta naar Brussel en Genk. Een antropologische studie in de streek van herkomst en in het gastland bij Siciliaanse migranten, Leuven, 1982.

D. Ozguden, Portrait de l'immigration turque, Info-Türk, nov. 1984, Brussel.

De Grijsse Wolf en de Halve Maan. Turks fascisme en religieus extremisme, Landelijk Actiecomitee anti-fascisme, Nijmegen.

XX, Vers une culture immigrée? Pratique culturelles des organismes immigrés et belgo-immigrés à Bruxelles, Brussel, 1979.

B. Claes, De sociale integratie van de Italiaanse en Poolse immigranten in Belgisch-Limburg, Hasselt, 1962.

Zowat twintig jaar is hij reeds aanwezig in ons samenlevingsbeeld : de gastarbeider. Aanvankelijk nauwelijks opgemerkt, nauwelijks mens. Ondertussen is hij het onderwerp geworden van verhitte politieke discussies en interessante sociaal-ekonomische publikaties, maar nog steeds nauwelijks mens.

Iedereen heeft ondertussen zijn zegje over de gastarbeid, maar de gastarbeider zelf wordt zelden gehoord. Het laatste jaar werden er verschillende pogingen gedaan daar wat aan te veranderen.

De Nederlandse uitgeverij De Geus (Breda) bracht een jaar geleden de stem van de gastarbeider voor het eerst voor het grote publiek met 'Gekke Mustafa en andere verhalen'. Hierin brengt Halil Gür sobere, maar rake kortverhalen over de gastarbeid. Rond deze tijd brengt De Geus een bundel verhalen-de poëzie in vertaling op de markt, 'In den vreemde is ook een thuis'. De auteur is Aras Ören, die sinds '69 in Berlijn een omvangrijk oeuvre aan poëzie en kortverhalen heeft bijgeschreven en die algemeen beschouwd wordt als één van de boeiendste literaire figuren van het huidige turkse taalgebied. Hij ontving de literatuurprijs 1985 voor de beste in Duitsland wonende, niet Duitse auteur.

Centraal in zijn werk staan drie bundels verhalen-de poëzie, die samen de 'Berlijn-trilogie' vormen, een tragisch epos van de gastarbeid. In 1973 verscheen 'Was will Niyazi in der Naunynstrasse', in 1974 'Der kurze Traum aus Kagithane', en in 1980 het derde deel dat specifiek over de tweede generatie handelt en nu in vertaling voorligt : 'Die Fremde ist auch ein Haus'. De vertaler schreef naar aanleiding van deze publikatie een inleiding bij deze Berlijn-trilogie.

In het artikel wordt de eerste bundel 'Was will Niyazi in der Naunynstrasse' afgekort tot 'Niyazi', de bundel 'Der kurze Traum aus Kagithane' tot 'Traum' en de bundel 'Die Fremde ist auch ein Haus' tot 'Fremde'.

De citaten uit 'Niyazi' en 'Traum' zijn gelegenheidsvertalingen.

LANDSCHAPPEN VAN DE GASTARBEID

DE BERLIJN-TRILOGIE VAN ARAS ÖREN

*Van de steppe tot hier
galmt de weerbarstige vraag
van het wantrouwen tegen zichzelf en iedereen:
Waarom wordt deze film gedraaid? (Fremde, 38)*

*Wij zijn mensen met twee levens,
en het ergste nog, wij weten niet
welk leven werkelijk het onze is. (Traum, 91)*

Klein Istanbul, of waar het verhaal zich afspeelt

*We rijden nu de wijk Kreuzberg binnen,
ze telt 131.307 inwoners, waarvan
21.643 Turken
(...)
Voor ons het Oranienplein ...
Deze buurt wordt ook wel Klein Istanbul genoemd.
(...)*

*Hier ziet u de arbeiderskwartieren van rond
de eeuwwisseling, toen scharen Sileziërs
en Oostpruisen hun geboortegrond verlieten en
zich in de industriemetropool kwamen vestigen.
Toen moet de geur van steenkool de straten
gevuld hebben, nu uiteraard
de geur van schapenvlees, tijm en knoflook.
Mariannenplein ...
(...)*

*Zoals u ziet, een ware kleurenorgie.
Het grasveld, als een kostbaar oosters
tapijt, belegd met rose, gele en groene
kleren en doeken. (Fremde, 44-45)*

Klein Istanbul, vlak aan de berlijnse muur, zo wordt de wijk kleurrijk beschreven in toeristische folders en stadsrondritten. Kreuzberg is echter in de eerste plaats de wijk, waar turkse gastarbeiders sinds 20 jaar de dagelijkse grimmige strijd voor het bestaan voeren, de plek waar gedroomd, gehoopt, gespaard en vooral geleden wordt. De plaats van ontworteling, vervreemding, uitbuiting en onderdrukking. En ook de plaats, waar de Berlijn-gedichtencyclus van Aras Ören zich afspeelt.

Montage

De Berlijn-trilogie is een montage geworden van tafereelen, flarden en fragmenten, een veelkleurige en veelgelaagde mozaïek, geschreven in een hoogstaand poëtisch proza, dat vele registers bespeelt (van gebald en messcherp staccato tot breed-lyrisch, van -dikwijls heel amusante- stukken spreektaal tot uitgesponnen bespiegelingen). Tussen haakjes, de kunst van het monteren is Ören welbekend. Voor '69 was hij in Istanbul actief als acteur, regisseur en auteur van sociaalkritische theaterstukken. Brecht is nooit ver uit de buurt.

Ören vertelt ons de lotgevallen van een heleboel turkse gastarbeiders. Bijvoorbeeld het verhaal van Halime, die al 5 jaar wacht op haar man Cemal, die vastzit wegens bloedwraak.

*Bloedschuld is niet te vergeten.
We waren nu eenmaal met bloed bevlekt.
Je moet je er verder mee bevleken,
als je leven wilt. (Traum, 86)*

Na amnestie kan hij illegaal het land verlaten, geraakt in Syrië aan een vals paspoort en komt in Berlijn aan. Daar is hij natuurlijk niet degene, die op het aanvraagformulier van zijn vrouw staat.

*Alleen door onze documenten
zijn we, wie we zijn. (Traum, 75)*

Halime is ondertussen zwanger en verlangt meer naar de pruimebomen aan de oever van de Bosporus dan naar de thuiskomst van haar man ...

Of de lotgevallen van de naïeve en ijdele Kazim, de lieveling van de ploegbaas, die onverwachts ontslagen wordt, juist nadat hij zijn schoonbroer Fazil eindelijk heeft kunnen overhalen om naar Duitsland over te komen. Zijn schuldgevoelens wanneer

Fazil na negen maanden van vervreemding in Berlijn aan een hartaanval overlijdt. En de verzekering die het transport niet betaalt ...

Of het knappe psychologische portret van Ilhan, die de realiteit ontvlucht in het gokspel, en hierbij maar één passie kent: winnen.

Als Ilhan wint, is het alsof hij de toestand overwint, waardoor hij verdrukt wordt. En als hij verliest, dag na dag, ergens op z'n werk, tegen gelijk wie, tegen zijn buurman, tegen zichzelf, dan is het alsof hij z'n passie in de hand houdt en ze koestert tot hij in het weekend weer naar het kafee trekt en zich aan de speeltafel zet. (Traum, 55)

Biografieën

Het boeiende aan deze verhalen is, dat Oren niet alleen de wederwaardigheden van zijn landgenoten in Berlijn schildert, maar ons tevens hun hele levensloop leert kennen.

Zo krijgen we een reeks knappe 'gebalde biografieën' voorgeschoteld - altijd geschetst tegen de maatschappelijke achtergrond van de turkse samenleving - waaruit we leren hoe Kazim, Atifet, Ali, Sabri, Fazil, Ilhan en vele anderen gastarbeider zijn geworden. Een fragment uit Atifets bibliografie:

1956/1957 heeft ze een relatie met de distriktsvoorzitter van de Demokratische Partij en is eigenares van een hut met twee kamers, wijk Gaziosmanpaşa, Kagithane. Tot 1961 uitbaatster van een bordeel, (...) als de Amis in de haven verschijnen, hangt de bordeelmoeder een spandoek boven de deur met 'Velkam' erop. De inkomsten verdubbelen en ze krijgt gratis kauwgom, Amerikaanse sigaretten en af en toe whisky, die krijgt ze ook. Een kilo vlees kost 12 Lira. (...)

1966: haar vriend Sami, vrachtwagenchauffeur, verspeelt haar hut bij het gokspel. Ze trekt als onderhuurster in een andere hut in dezelfde straat.

In dat jaar schrijft haar zoon Ihsan zich in aan de Technische Hogeschool, en terwijl hij op straat 'Weg met het kapitalisme' roept, slaat de politie hem met gummiknuppels neer en kwetst zijn zieke long. Sanatorium Heybeliada.

Augustus 1967: Ihsan sterft.

November 1967: zij meldt zich bij het arbeidsbureau. December 1967 in Berlijn.

Ze wordt arbeidster bij Siemens. (Niyazi, 29)

Röntgenfoto's

Een ander aspekt van Orens 'portretkunst' is, dat zijn personages telkens ook van binnenuit gelicht worden. Oren bedient zich van elk bruikbaar middel om zijn personages aan het spreken te krijgen: gesprekken, interviews, brieven en vooral veel 'monologues intérieurs'. Op die manier krijgen we een indringend beeld van de dromen, verlangens, twijfels en angsten van de turkse gastarbeider in Berlijn.

Orens personages belichamen een waaier van haast alle voorkomende denkpatronen. Van plat-materiëlistisch en kortzichtig welvaartsdenken over sterk-bijgelovig islamitisch denken tot radikaal sociaalistisch engagement.

Ondanks het feit dat Oren als verteller duidelijk en met milde (maar wel vaak ironische) sympathie vanuit het 'wij, Turken'-standpunt schrijft, toont hij zich niettemin een genadeloos waarnemer van bekrompenheid en kleimenselijkheid in eigen rangen.

Zijn laatste job in Tophane, voor hij naar Berlijn kwam: in het verbindingsbureau van de Arbeidsdienst de urineflesjes verwisselen /voor Duitsland van degenen die bij het onderzoek arbeidsgeschikt wilden zijn. Per urineflesje 3000 Lira, daarvan 400 Lira voor hem. (Traum, 61)

Wanneer het schandaal uitlekt en zelfs in de pers komt, worden Ilhans papieren vlug in orde gemaakt en kan hij naar Duitsland vertrekken. Verder vind ik ook uitermate boeiend dat Oren de duitse samenleving niet alleen gebruikt als decor waartegen hij zijn personages laat evolueren. Ook die samenleving gaat hij met zijn röntgen-apparaat ongenadig te lijf. Vooraleer Oren bijvoorbeeld de kafeeruzie-met-dodelijke-afloop beschrijft tussen werkmakers Klaus en Ali, heeft hij voor de lezer reeds een indringende film gedraaid over het leven van Klaus (lees: de duitse arbeidersklasse). Het verhaal van toenemende vervreemding en 'verstikking in de konsumptiechaos'. (Niyazi, 45) Niet de ruzie op zich interesseert Oren. Veel meer hoe iemand er toe komt een buitenlander in elkaar te timmeren.

Niyazi Gümüşkiliç of het groeiend sociaal-politiek bewustzijn

Temidden van al die tragische personages, die kapotgaan aan machteloosheid en onwetendheid plaatst Oren de figuur Niyazi Gümüşkiliç, zijn alter ego - arbeider. Zijn verhaal is tevens de rode draad, die de drie boeken met elkaar verbindt. Ook hier begint het verhaal weer in Turkije. Niyazi woonde in de istanbulse voorstad Bebek (evenals Aras Oren). Ogenscheinlijk weinig belangrijke informatie, ware het niet dat Bebek, aan de oevers van de Bosporus, een stuk paradijselijk natuurschoon is. En als je daar dan, temidden van heerlijke bouwsels uit het verleden en de weelderige paleizen van de nieuwe rijken, in een sloppenwijk woont, verandert dat wel een beetje de situatie.

want de schoonheid van de Bosporus is als een kleurige prentkaart, maar nu geloof ik, broeder, het ware beter ge-

want de schoonheid van de Bosporus is als een kleurige prentkaart, maar nu geloof ik, broeder, het ware beter geweest indien die prentkaart zich niet in het midden van mijn leven had vastgekleefd. (Niyazi, 24)

Daar groeit bij hem het besef van de genadeloze ongerechtigheid die ervoor zorgt dat sommigen melk en honing krijgen, en anderen slechts een onrijpe

meloen (Niyazi, 25). En tegelijk de krachtige overtuiging dat hij, en elke andere arbeider, evenveel recht heeft op die melk en honing.

Toen dat met Duitsland begon, zei ik bij mezelf, zoals iedereen, ik ook: Duitsland is een klein Amerika. Ga erheen, Niyazi, en leef daar zoals de rijken van Bebek. (...)

Want alleen als hij als een Amerikaan leeft kan de mens zeggen: ik heb geleefd. (Niyazi, 25)

Zo belandt Niyazi in Berlijn. In plaats van het paradijs vindt hij er evenwel nog groter onrecht en onderdrukking. Gekonfronteerd met het lijden en de kortzichtige welvaartsillussies van vele landgenoten wordt het stilaan zijn hoofdbekommernis hen inzicht bij te brengen in de wegwerp-situatie waarin ze zich bevinden. Dat wordt hem vaak niet in dank afgenomen. 'Niyazi opende mijn ogen, ze waren beter blind gebleven' (Niyazi, 42). Daarnaast staan ook zijn eigen twijfels.

Dikwijls word ik zelf moedeloos. Je weet immers dat de meesten die uit Turkije komen totaal andere klassebegrippen hebben, velen voelen zich nog niet eens arbeiders. Ze komen uit dorpen, waar ze voor de grootgrondbezitter als vee hebben gezwogen. Waar moet je dan beginnen? (Niyazi, 66)

Toch slaagt hij erin om te beginnen in de eigen straat, de Naunynstraat (het hart van deze verhalen), de mensen samen te brengen. Stilaan groeit

er een solidariteit en proberen de Turken tijdens samenkomsten in het clublokaal van de Naunynstraat hun vervreemding te boven te komen.

In 'Traum' schrijft Niyazi voor hen de geschiedenis van zijn land, bekeken door de ogen van de gewone man. Maar de verscheurdheid blijft. En de groeiende twijfel (in 'Fremde') of het wel mogelijk is om in Berlijn een nieuwe identiteit te vinden, zowel privé als kollektief.

Op 23 mei 1979

boog Niyazi aan de hoek van de Mantteufel- en de /Skalitzerstraat

af in de richting van de Oranienstraat, om helemaal alleen

in een kafee zijn 15de berlijnse verjaardag te vieren.

Een groentenhandelaar had zijn radio helemaal opgedraaid.

De gastarbeiderszender van de SFB deelde mee, dat professor Karl Carstens tot 5de president van de bondsrepubliek Duitsland was gekozen.

(Fremde, 33)

Het belang van een soort geschiedenis

Ik heb proberen te leren, ik heb moeite gedaan om te doen, wat de geleerden nalieten te doen.

Veel weten zij - maar wat? voor wie?

Zeker, er is veel wat wij niet weten, maar ik heb geprobeerd om neer te schrijven wat wij moeten weten,

hoe zeer het ons schade berokkent, dat wat wij niet weten. (Traum, 78-79)

Deze woorden van Niyazi zijn ook die van schrijver Aras Ören. De hele Berlijn-cyclus ademt geschiedenis. Niet de geschiedenis van vorsten en veldslagen, maar wat de geschiedenis deed met de gewone man. Van het levensverhaal van turkse en duitse individuen tot de geschiedenis van het turkse en duitse volk. De geschiedenis van de wijk Kreuzberg bijvoorbeeld, en daarnaast de geschiedenis van de wijk Kagithane in Istanbul. Dit alles verteld in een flitsende stijl vol levende details.

Een fragment uit de geschiedenis van Kagithane :

Nu komen de boeren
niet langer alleen maar in de winter
naar de steden,
de kleine boeren met armzalig schoeisel aan de
voeten,

op zoek naar werk.

De opbrengst van één seizoen
is niet meer voldoende om
te overleven in het volgende.
Het is niet meer voldoende om
de toekomst hoopvol tegemoet te zien.

Nu komen de boeren, alsof ze niet
langer alleen maar willen hopen.

Met pak en zak,
met kinderen en kleinkinderen,
met versleten opanken aan de voeten,
zo komen ze toe,

in altijd grotere scharen.

De straatjes van de stadswijk
klimmen en dalen.

Aan beide kanten de hutten,
haastig opgebouwd uit houten
kratten, blikken dozen
en allerlei resten bouw materiaal.

(Traum, 46)

Laten we eerst beginnen met te spreken

Een ander leitmotief in de trilogie van Ören is zijn woede omwille van 'ons monddood gemaakte ik / ons gewelddadig gebogen ik' (Traum, 80). Die onderdrukking bestond al in Turkije, met zijn groten-deels feodaal-agrarische samenleving. In de jaren '50 komt dat land in een plotse stroomversnelling terecht. Wanneer Süleyman Öz het verhaal van zijn ontworteling en onrust in die jaren vertelt, kan Ören terecht opmerken:

Hoe kon hij het weten

dat hem een nieuwe stem, een nieuwe taal ontbrak
om mee te delen wat hem kwelde. (Fremde, 20)

Naast het feit dat Ören alle literair-technische middelen inzet om zijn personages stem te geven, is ook de thematische lijn in elk van de drie boeken de opgang naar het spreken. Zo eindigt Niyazi met een reeks klachtenbrieven van arbeiders. De laatste laat ik graag onvertaald :

'Herr

Fabriks Kollege!

Ausländer schlecht,

du sagen - warum?

Deutsch Schlecht,

ausländer sagen - warum?

Ich mens,

du mens,

Du arbeiter,

Ich arbeiter!

Wir machen zusammen geld

für di fabriks direktör ...' (Niyazi, 68-69)

Op het einde van 'Traum' komen arbeiders bijeen in het clublokaal van de Naunynstraat om elkaar het verhaal van hun leven en hun groeiende inzichten te vertellen. Cemal spreekt er over de bloedwraak in zijn dorp en over de geestelijke terreur tijdens zijn legerdienst. Grootvader Refet vertelt over zijn ervaring als soldaat-kanonnenvoer in Wereldoorlog I.

Zwaar en rauw spreekt de geschiedenis uit elke mond. (...)

En wat wij beleefd hebben, wordt

duidelijk in hoe wij nu leven. (Traum, 81)

'Fremde' eindigt met de brief van de 16-jarige

Emine waarin ze de overheid vraagt om uit het paspoort van haar vader te worden geschrapt. Met een eigen paspoort wil ze een eigen leven beginnen. Over dit vertaalde boek een woordje meer.

De tweede generatie: in den vreemde is ook een thuis

In de mozaïek van het derde boek, verstrengeld tussen tal van andere thema's - die we hier jammer genoeg onvermeld laten - vertelt Ören het verhaal van Emine. De nieuwe tragiek binnen de turkse migrantenwereld: de tweede generatie. We krijgen weer een röntgenfoto van de gevoelswereld van een 16-jarig turks meisje. Het verhaal van isolement, van de kloof tussen de wereld thuis en de wereld buiten.

Als ik groot ben, kan ik geen dokter worden,
geen bediende, alleen een kussen
en op het kussen een borduursel,
terwijl ik in vreemde gebouwen
vloeren dwel zoals mijn moeder. (Fremde, 13)

Wanneer de huisvriend Nejdet haar ouders een huwelijksaanzoek doet, is voor haar het uur van de wraak gekomen. Enkele dagen voor de jaarlijkse vakantie naar Turkije verdwijnt Emine met Nejdet. 'Turkije is ver, het leven zo vrij, de wensen zo luid' (Fremde, 61). Op de vooravond voor het vertrek wordt ze door de politie thuisgebracht. De vakantie is gered, maar de familie-eer ligt aan scherven. Emine heeft zich uit de morele code van de ouders losgescheurd en wil bewust een nieuwe identiteit opbouwen.

Zo schrijft zij aan de turkse konsul-generaal in Berlijn en aan de berlijnse senator voor binnenlandse zaken:

'Hooggeachte Heren,

als ik iets fout schrijf, vergeeft u mij dan de fout, maar gelieve mijn schrijven desondanks toch te aanvaarden.

Omdat ik op het paspoort van mijn vader sta, overkomt mij alles wat mijn vader overkomt, het is begonnen in de steppe, die hij met zich meesleept, namelijk sinds (zoals een man in het vliegtuig vertelde) aan het eind van de jaren vijftig een graafmachine in de steppe verscheen en de grond begon om te woelen.

Achter de graafmachine verscheen een straat, het onbekende begon.

Het onbekende begon al thuis, maar mijn vader noemde het 'Duitsland'.

Ik noem het nu 'Turkije'.

Toen ik naar hier kwam, was ik vijf jaar oud. Sinds tien jaar ben ik hier, mijn broers zijn in Berlijn geboren.

Waar is nu mijn vreemde land, waar mijn thuis? Het vreemde land van mijn vader is mijn thuis geworden. Mijn thuis is het vreemde land van

mijn vader.

Zou u alstublieft mijn naam willen
doorhalen op het paspoort van mijn vader.
Ik zou graag een eigen pas op zak hebben.

Wie mij ernaar vraagt, die wil ik
eerlijk zeggen wie ik ben,
zonder schaamte en zonder vrees
en ik ben er bijna zelfs een beetje trots op.

De eeuw waarin ik leef
heeft mij zo gemaakt:
geboren in Kayseri in 1963,
woonplaats: Berlijn-Kreuzberg.'

Emine

Oren en het dichterschap

Volgend citaat uit een gedicht van Niyazi's vriend,
dichter in Turkije, illustreert treffend de taak
die Oren zich als dichter heeft gesteld.

Ja, zo schrijf ik over datgene
wat ik zie,
wat ik hoor,
voorbijrijvende brokstukken, losgeslagen,
fragmenten van waarnemingen
en stemmen.

Axas Oren

Geboren in 1939 in Istanbul.

Tussen 1959 en 1969 acteur en dramaturg bij verschillende theaters in Istanbul.

Woont sinds 1969 in West-Berlijn, werkte o.a. als hulparbeider, acteur en tapper.

Leeft vandaag als radiojournalist (richtte in '74 mee de gastarbeiderszender van de SFB
op) en schrijver.

Werken

Disteln für Blumen. Gedichte. Westberlin (Polyphem) 1970.

Der Hinterhof, U-Bahn. Erzählungen. Westberlin (Polyphem) 1972.

Was will Niyazi in der Naunynstrasse. Ein Poem. Westberlin (Rotbuch) 1973.

Der kurze Traum aus Kagithane. Ein Poem. Westberlin (Rotbuch) 1974.

Privatexil. Gedichte. Westberlin (Rotbuch) 1977.

Deutschland. Ein türkisches Märchen. Gedichte. Düsseldorf (Claassen-Verlag) 1978.

Alte Märchen neu erzählt. Texte in zwei Sprachen. Stuttgart/Berlin (Ararat Verlag) 1979.

Die Fremde ist auch ein Haus. Berlin-Poem. Westberlin (Rotbuch) 1979.

Mitten in der Odysse. Gedichte. Düsseldorf (Claassen-Verlag) 1980.

Bitte nix Polizei. Eine Kriminalerzählung. Düsseldorf (Claassen-Verlag) 1981.

Der Gastkonsument und andere Erzählungen in fremden Sprachen. Texte in zwei Sprachen.
Westberlin (Rotbuch) 1982.

Manege. Erzählung. Düsseldorf (Claassen-Verlag) 1983.

Tussen dat alles breng ik verbindingen aan,
de hele geschiedenis neem ik ter hand.
Ik zoek het onbekende, alsof ik op reis was.
(Traum, 40)

Het onbekende: de verborgen dromen, wensen, ang-
sten en inzichten op Orens röntgenfoto's in het
daglicht treden. Verbindingen: het grondpatroon
van de hele Berlijn-cyclus. De parallel bijvoor-
beeld tussen de verstikkende binnenkamerse jeugd
van mevrouw Kutzer en die van Emine, 50 jaar later
in dezelfde straat, tussen de vlucht uit de reali-
teit van mevrouw Kutzer, toen ze tengevolge van
de crisis 'uit haar klasse was gevallen', en de
vlucht in het gokspel van gastarbeider İlhan Inan,
zoon van de rijke grootgrondbezitter Demirkol Omer;
of tussen de trek naar de grootstad van Manfred
begin deze eeuw en van Süleyman Öz enkele decennia
later in Turkije.

Op deze manier blijft de poëzie van Oren niet lou-
ter turks, ze wordt internationaal, of beter, uni-
verseel.

Kris Vanreusel

M.F. Cammaert, Migranten en thuisblijvers :
een konfrontatie, Leuven, 1985.

De antropologe M.F. Cammaert, medewerkster aan
de K.U.Leuven, heeft haar ervaringen in de
Berberkultuur verwerkt tot een boek. Opmerke-
lijk daarbij is dat ze zes jaar lang de Ber-
bergemeenschap intern benaderd heeft, zowel in
Marokko (in Nador ; noord-oosten van het land)
als in België (Brussel). Centraal stond daar-
bij de Berbervrouw met kinderen.

Dit heeft haar in staat gesteld een vergelij-
king te maken van de Berbergemeenschap 'in
haar natuurlijke omgeving' met dezelfde kul-
tuur in een 'migrantensituatie'. Reproductie
van het bestaande kultuursysteem en transfor-
maties in een andere omgeving vormen de rugge-
graat van de studie. Het relaas van M.F. Cam-
maert geeft deze begrippen inhoud en vormt een
rijke informatiebron voor wie met migranten
in contact komt of wie in de problematiek ge-
interesseerd is.

Confetti-reeks

'Confetti' is een project van Infodok, Leuven,
en het Nederlands Bibliotheek en Lectorcen-
trum in Den Haag. In deze reeks schrijven mi-
granten voor kinderen. Ook de illustraties
worden zoveel mogelijk door migranten verzorgd.

De Confetti-reeks is bestemd voor kinderen van
5 tot 12 jaar en wil in verhaalvorm informa-
tie over andere culturen aanbrengen.

Volgende titels werden aan de pers voorgesteld

Montse, leesboek voor 10 - 12 jarigen, door
Teresa Sensada i Cornado.

Montse is in Catalunya geboren. Ze is een jon-
ge tiener als zij en haar ouders naar België
verhuizen. Ze laat veel achter; haar hond,
haar vrienden, familie, een huis, een straat,
een wijk, ... In België is alles anders: de
taal, de school, de huizen, het weer ... Met
de soepelheid van kinderen past ze zich aan
en als ze terug naar Catalunya op vakantie

gaat, beseft ze dat ze noch daar, noch hier
zich voor honderd per cent thuis voelt. In
België is ze en blijft ze een vreemdeling, in
Catalunya vervreemdt ze stilaan van haar ei-
gen volk. Montse neemt ons bij de hand en
laat ons het Catalunya van haar verleden ken-
nen en ook Vlaanderen, nieuw en aktueel, het
Vlaanderen van nu, in de ogen van een kind.

(de schrijfster)

De luie mier, prentenboek voor 5 - 8 jarigen,
door Paolo Tricido en Mehmet Turnali (illustra-
ties)

Antonio's dagboek, leesboek voor 8 - 10 jari-
gen, door Margarita Alonso Mediavilla - illus-
traties van Eduardo Maturo.

Mijn jeugd in Vietnam, leesboek voor 10 - 12
jarigen, door Dang van Ty.

Te bestellen: Infodok, Bogaardenstraat 79,
3000 - Leuven, tel. 016/22.87.44.

COLOURED ROCK

10 mei '86 GENT

'Jongeren tegen racisme - Multikultukolor
vzw' organiseert op 10 mei 1986 in de hal
van de groothandelsmarkt te Gent-Zwijnaarde
een multicultureel muziekkoncert.

Dit muziekkoncert wil de uiting zijn van een
levende anti-racistische jongerenkultuur bij
ons. Het programma wil dan ook een illustra-
tie zijn van het samengaan van verschillende
culturen. Het geheel bestaat uit een luik
rockmuziek en een luik etnische muziek, aan-
eengeschakeld door een internationale reggae-
groep.

Meer informatie : Kettingstr. 6 9000 Gent,
tel. 091/26.56.36.

Recent verscheen bij uitgeverij EPO 'In Naam van de Islam' van Lucas Catherine. We vroegen aan een arabische vriend van de auteur wat hij van het boek vond. Hoewel hij het helemaal niet eens is met de stellingen van de auteur en veel onnauwkeurigheden ontdekte, beschouwen we 'In naam van de Islam' als een heel interessante, zij het soms encyclopedische, inleiding voor mensen die enig zicht willen krijgen op geschiedenis, filosofie en recente ontwikkeling van de islam.

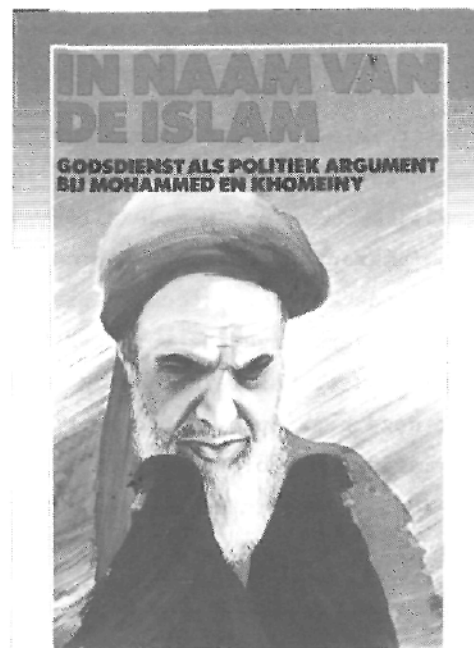
De auteur liet zich reeds eerder opmerken met twee uitstekende boeken over de Palestijnse kwestie: *Honderd jaar kolonisatie in Palestina* en *De zonen van Godfried van Bouillon*.

ISLAM-SPAGHETTI ?

Westerse intellectuelen hebben reeds eeuwenlang bewezen niet in staat te zijn de islam, zijn logika, zijn filosofie, zijn ontwikkeling ... grondig te begrijpen. Het boek van Lucas Catherine, 'In naam van de islam', is er een recept voorbeeld van. De auteur vermeldt niet alleen historisch onjuiste gegevens over de islam, maar weigert ook objectieve besluiten te trekken uit recente gebeurtenissen in de islamitische wereld. Zich baserend op halve waarheden en verdraaide historische gebeurtenissen probeert L.C. Mohammed en de islam in diskrediet te brengen.

Enkele beweringen uit het boek zullen dit duidelijk maken. Zo wordt Mohammed, 'de stichter van de arabische natie', altijd voorgesteld als opportunist, karavaanstroper, pedofiel, antisemiet, tiran en in het beste geval als handelaar ! Deze karakteristieken, zo oud als de kruisvaarders en wat bijgeschaafd, schijnen voor de auteur aantrekkelijk te zijn. De arabieren worden afgeschilderd als lui en dom. Zo moesten ze volgens de auteur een egyptische kopt importeren om hun heilige 'kaba' te bouwen en brachten ze joden van Palestina naar Arabië over om de enkele oasen die ze hadden in de woestijn te bebouwen !

Zelfs de islam kon de arabieren niet veranderen. De auteur verhaalt dat als Mohammed en zijn volgelingen in Medina aankwamen 'ze enkel hard en eenvoudig werk konden op het veld konden verrichten'. Toen besloot Mohammed te doen

lucas catherine

EPO DOSSIER INTERNATIONAAL

wat alle arabische stammen deden als ze economisch aan de grond zaten: karavanen stropen !! Volgens L.C. waren de opvolgers van Mohammed niets anders dan fantieke handelaars. De tweede kalief wordt door L.C. geciteerd als zeggen: 'Ik kan me geen zoeter dood voorstellen dan te sterven tijdens een verkoop'. Deze kalief was echter geen handelaar, wel een ridder en werd door de stam 'Quryaish' gehuurd om Mohammed en zijn opvolgers te doden. Wellicht weet de auteur ook niet dat op het gebouw van de Verenigde Naties in New York een gravure aangebracht is van een uitspraak van deze khalief, die als volgt luidt: 'men kan de mens niet tot slaaf maken, daar ze vrij zijn bij hun geboorte'.

De auteur wil ook de indruk geven dat hij de arabische taal beheerst en een goede kennis

bezit van andere semitische talen, wat het hem mogelijk maakt de oorsprong van elk niet-arabisch woord in de koran uit te diepen. Zo haalt de auteur een voorbeeld aan: Soera 96 'Reciteer in de naam van ...'. De auteur legt uit: '... nu betekent reciteren in het arabisch quara'. Volgens de auteur is het woord 'quara' niet arabisch, wel hebreuws, want 'Mohammed greep terug op de semitische stam 'qra' die zowel door joden als kristenen werd gebruikt.' Het wordt erg moeilijk om te weten wat L.C. hier eigenlijk wil zeggen. Bedoelt hij dat het arabisch geen semitische taal is en als dit zo is, dat het arabisch het woord 'quara' niet tot zijn woordenschat mag rekenen ? Noch in het arabisch, noch in het hebreuws betekent quara reciteren. Het betekent 'lezen'. Het kwam er wellicht voor de auteur op aan zijn publiek te vertellen dat Mohammed naar Palestina ging om er hebreuws te leren bij de joden in Gaza. Bij het 'reciteren' van de koran vindt L.C. de Soera (riten) 'lang, prozaïsch, vol herhalingen en verboden en daardoor erg vervelend'.

Het is jammer dat de auteur een verkeerde versie van de koran gebruikt heeft. Zo vermeldt hij dat Mohammed tegen zijn 'zes jaar oude' vrouw Aisha zegt (Soera 24, Het licht): 'Goed nieuws vrouw, God heeft me zonet je onschuld bewezen'. Deze uitspraak is echter nergens te vinden in de arabische versie van de koran, noch in de nederlandstalige versie. Als men van de koran wil genieten, doet men er beter aan de originele versie te gebruiken, maar voor intellectuele bevrediging zal iedere andere semitische versie het wel doen.

In zijn kritiek op de islam is de schrijver emotioneel en gefrustreerd. Emotioneel omdat hij iedere godsdienst als een gevaarlijk kwaad beschouwt dat ten alle prijze moet gestopt worden. Gefrustreerd omdat hij er niet in slaagt in zijn boek aan te tonen dat dit ook voor de islam het geval is. Integendeel, de auteur herhaalt wat J.P. Sartre ooit gezegd heeft: als ik een godsdienst moet kiezen, dan kies ik de islam' (waarschijnlijk heeft Sartre dit gezegd

omdat hij een grote bewondering had voor de islamitische schrijver Ali Shariata die vermoord werd door de Savak, de geheime dienst van de vroegere shah van Iran). Niettegenstaande de L.C. geen enkel positief aspect bij de islam kan vinden, zou hij er toch voor kiezen, indien hij een keuze moest maken.

De slogan van de auteur 'religieus denken kan uw bestaan schaden' is iets meer ontwikkeld dan die van Karl Marx, 'godsdienst is opium van het volk'. Maar aangezien de volgelingen van Marx de laatste zes jaar opium aan het opsnuiven zijn in de gevaarlijke bergen van Afghanistan, nam L.C. de vrijheid om lichte veranderingen in de slogan van Marx aan te brengen, zonder er zich voor te excuseren.

L.C. haalt ook verschillende keren Voltaire aan: 'Vive la raison' en 'Ecrasons l'infame'. Als deze slogan stand hield tegen het katholicisme van de middeleeuwen, kostte het de mohajiddin van Noord-Afrika meer dan honderd jaar tijd om de franse republiek te bewijzen dat de islam "la raison" is.

Lucas Catherine beschouwt modernisme in de arabische wereld als de politieke, sociale en economische ontwikkeling van deze landen volgens een westers patroon. 'Fundamentalisme en fanatisme' is voor hem ieder plaatselijk verzet volgens islamitische normen om de verwestering te bestrijden. Hij ziet het arabische nationalisme, zoals het geleid wordt door de P.L.O., als de beste beveiliging tegen fanatieke tendensen in de streek. Dat was misschien waar tot 1980, maar het werd geschiedenis na de strijd voor Beirout. De P.L.O. zinkt steeds dieper weg in de arabische zanden. Het arabisch nationalisme is een oud brits paard. Het heeft verschillende berijders gekend na Lawrence maar het is aan het sterven. Het arabische volk zal naar alle middelen grijpen om zich te verdedigen tegen de supermachten en de islam is één van deze middelen, die bewezen heeft doeltreffend te zijn tegen de westerse agressie.

Rachib.

P. Brassé, *Jonge migranten en hun vrije tijd. Het sport- en vrijetijdsgedrag van jonge Marokkanen en Turken in Eindhoven en Utrecht*. Instituut voor Sociale Geografie (universiteit van Amsterdam), 1985, 219 blz.

Uit de bevraging van 400 Turkse en Marokkaanse jongeren in Nederland blijkt dat verschillend vrijetijdsgedrag vooral overeenstemt met verschillende nationaliteit of 'persoonsgebonden variabelen' (geslacht, burgerlijke staat en leeftijd).

Hoe jongeren hun vrije tijd besteden, bepaalt niet zozeer hun maatschappelijke positie (arbeidssituatie, opleiding, woonomstandigheden). Omgekeerd zal dit wel het geval zijn, maar in elk geval is er een vrije ruimte waarin jongeren en in dit geval migrantenjongeren, zelf bepalen hoe ze hun vrije tijd doorbrengen. In dit onderzoek, dat van eind '82 tot september '84 liep, wordt dan ook de vraag gesteld naar de keuzes en de zelfbepaling van migrantenjongeren. Richtten zij zich op de cultuur van hun ouders? Vertonen zij een westers vrijetijdsbestedingspatroon? Of vormen zij hierin een eigen groep met een uitgesproken subcultuur? Deze vraag werd niet als zodanig gesteld in het onderzoeksopzet, maar kan wel met reden opgeworpen worden.

Jongeren hebben doorgaans redelijk wat vrije tijd, maar door de steeds toegenomen werkloosheid, in het bijzonder bij de migrantenjongeren van de tweede generatie, is de vrije tijd buiten zijn oevers getreden. Van verschillende kanten wordt ook de nadruk gelegd op de mogelijke integratieve functies van vrije tijd. Het met elkaar in contact brengen of komen van migranten en autochtonen buiten de noodzakelijke contacten (werk, school) kan positieve effecten hebben. Vooral sport kan hierin een belangrijke functie hebben. Evengoed kan vrije tijd voor migrantenjongeren een mogelijkheid bieden om te ontsnappen aan westerse culturele patronen en op de eigen groep en cultuur terug te vallen. De onderzoekers merken dan ook op dat

vrije tijd niet moet beschouwd worden als hét terrein bij uitstek om de integratie te bevorderen.

Over het algemeen blijkt uit het onderzoek dat het vrijetijdsgedrag van buitenlandse jongeren opvallend minder gevarieerd is dan dat van nederlandse jongeren met eenzelfde opleidingsniveau. Verder blijken er in de betrokken plaatsen weinig of onregelmatige contacten met autochtonen te zijn. Men bezoekt veel neutrale lokaties, die geen grote financiële of sociale tegenstanden oproepen (de markt, het park, winkels). Er is wel een grote behoefte landgenoten te ontmoeten. Bij de eigen initiatieven is er echter een opsplitsing naar religieuze en politieke opvattingen, zodat het voorkomt dat, als deze initiatieven niet erg uitgebouwd zijn, jonge migranten er zich niet thuisvoelen.

Opmerkelijke konstatering is ook dat Marokkanen meer contacten onderhouden met de autochtone bevolking, omdat ze meer nederlandse gelegenheden bezoeken. Doorgaans hebben ze minder eigen voorzieningen. Het feit dat een groter deel van hen ongehuwd is, kan ook een gedeeltelijke verklaring zijn. Het huwelijk betekent voor de mannen meestal een breuk in het vrijetijdsgedrag: men richt zich binnenshuis en naar de eigen gemeenschap toe. Eigen cultuur en eigen trefplaatsen krijgen een grotere rol toebedeeld. Volgens de onderzoekers zijn er tekenen die er op wijzen dat het krijgen van kinderen hierbij een grotere rol speelt dan het huwelijk zelf. Voor migrantenvrouwen verandert er bij een huwelijk weinig: ze oriënteren zich ook voor het huwelijk voornamelijk binnenshuis.

Nederlands verstaan, vluchtelingenwerk Nederland, Amsterdam, 1985, 53 blz.

Theoretische inleiding tot en eerste lessen van een methode tot taalverwerving, gebaseerd op Asher's *Total Physical Response*.

Te bestellen bij: Vluchtelingenwerk Nederland, 3^e Hugo de Grootstr. 7, 1052 LJ Amsterdam.

S. Castles e.a., *Here for good, Western Europe's New Ethnic Minorities*. London, 1984, 259 blz.

Here for good geeft een beeld van de arbeidsmigratie in West-Europa. Hoe deze migratie tot stand kwam en de gevolgen voor de samenleving in zeven West-Europese staten wordt uit de doeken gedaan. Groot-Brittannië, België, Frankrijk, Nederland, Zweden, Zwitserland, West-Duitsland komen aan de beurt. Verder wordt aandacht besteed aan het ontstaan van ethnische minderheden, economisch actieve migranten, de tweede generatie, racisme en de anti-racistische beweging.

Specifiek wordt ingegaan op de West-Duitse situatie en, waar mogelijk, worden parallellen en verschillen met Groot-Brittannië aangegeven.

De auteur, Stephen Castles, is hoogleraar politieke economie in Frankfurt en stelde het boek samen met de medewerking van twee Britse onderzoekers.

G.G. Cain, e.a., *Etnische minderheden. Wetenschap en beleid*, Boom, Meppel, 1985, 109 blz.

Verschillende bijdragen over de samenhang van wetenschap en beleid inzake migranten. Het boek bevat ook twee analyses van onderzoekers uit Groot-Brittannië en de Verenigde Staten.

F. Mernissi, *Vrouwen in Marokko aan het woord*, Nabije-Oostenreeks, Weesp, 1985, 273 blz.

De Marokkaanse sociologe Fatima Mernissi heeft gesprekken gevoerd met twaalf vrouwen uit het hedendaagse Marokko. De geïnterviewde vrouwen wonen in verschillende delen van het land en hebben zeer verschillende bezigheden. Over hun leven en ideeën gaat dit boek.

Zonder daarom representatief te willen zijn, heeft de schrijfster, bekend van haar publicatie 'Sexe, idéologie et islam', een concreet beeld gegeven van 'de vrouw' in Marokko.

HERE FOR GOOD

Western Europe's New Ethnic Minorities

Stephen Castles
with Heather Booth and Tina Wallace

Pluto Press

1985 was geen goed jaar voor het O.C.G.B., Onthaalcentrum voor gastarbeiders van Brussel begeleidingsdienst erkend in het kader van het onthaal- en integratiebeleid van de Vlaamse Gemeenschap. De vereniging had voor 1985 gerekend op een begrotingsdeficiet van 500.000 fr. Aanvankelijk werd gedacht dit op te vangen door een giftenactie. Naargelang de maanden vorderden werd echter duidelijker dat het deficiet tegen het einde van het jaar tot 1,5 à 1,8 miljoen zou oplopen. Deze forse stijging was vooral toe te schrijven aan de laattijdige uitbetaling van de toelagen, toegekend door de gemeenschapsminister voor Gezin en Welzijnzorg. Het O.C.G.B. ging lenen. De intrest op die lening veroorzaakte een niet gesubsidieerde meerkost van vermoedelijk 850.000 fr. Gekonfronteerd met deze situatie zag men het op het O.C.G.B. niet meer zitten en stelde de raad van beheer voor de vereniging te ontbinden. Tegen eind maart '86 zal dit dan ook een feit worden.

Naar aanleiding van de moeilijkheden werden er heel wat bemerkingen gemaakt. Twee vallen alvast op, namelijk de broosheid van de migrantensektor en de onmogelijkheid van de vlaamse gemeenschap om tot een degelijk uitgewerkt integratiebeleid te komen.

Het zwaard van Damocles : de financiële middelen

Op de begroting voor 1985 voorzag de vlaamse gemeenschap 26,5 miljoen voor de migrantenwerking in Vlaanderen. Daarvan gingen 15 miljoen naar de zogenaamde begeleidingsdiensten. Sinds 1984 werd deze som dan verdeeld volgens de regels bepaald in een reglement voor erkenning en subsidiëring van begeleidingsdiensten. Het O.C.G.B. ontving hierdoor 6 miljoen aan toelagen. Daarmee dienden de lonen van drie stafmedewerkers, één administratieve kracht, twee projectwerkers en de huur van een jeugdhuis, projectkosten en algemene werking betaald te worden.

Wat de betoelaging van de lonen betreft, voorziet de reglementering in een forfaitair bedrag dat eventueel zou mee stijgen met de indeks. Dit laatste gebeurde echter niet in '84, noch in '85. Het ging hier niet om echte betaling van lonen volgens vastgelegde schalen. Omdat anciënniteitsregelingen bepaald door een kollektieve arbeidsovereenkomst en aanpassingen aan de indeks de lonen doen stijgen, beschikte de vereniging na verloop van tijd niet meer over voldoende middelen om aan de normale sociale verplichtingen te voldoen. Ook de betoelaging van werkingskosten bleken na een tijd onvoldoende om de reële werkingskost te dekken, gezien deze nooit geïndexeerd werden.

Het gevolg van de huidige reglementering is dat, na het O.C.G.B., alle begeleidingsdiensten - vooral deze met een privé-statuu - zullen

gedwongen worden hetzij te kiezen voor een ontbinding, hetzij om de drie, vier jaar hun personeel te ontslaan en nieuw personeel aan te werven aan een beginwedde. Dat dit geen goede zaak is voor de professionele uitbouw van de migrantensektor, hoeft geen tekening.

Een uitgewerkt integratiebeleid blijft een vrome wens

Naar aanleiding van de financiële problemen mocht het O.C.G.B. ook via kranten vernemen dat de gemeenschapsoverheid niet volledig tevreden was over de werking van deze vereniging. Hierover gingen heel wat geruchten, maar van kabinetswege bekwam het O.C.G.B. geen duidelijkheid.

Hierbij moet men ook vaststellen dat er geen richtlijnen zijn wat betreft het integratiebeleid. De begeleidingsdiensten stellen wel degelijk behoeften vast op het vlak van rechtshulp, huisvesting, taallessen en onderwijs, vorming en zelforganisatie, en trachten in de mate van het mogelijke door eigen projecten of in samenwerking enigszins aan deze behoeften te voldoen.

Van de overheid zou mogen worden verondersteld dat hierover een open overleg over verder systematische structurering en ondersteuning zou worden aangegaan. Dit overleg blijft echter uit. Zo is al maanden tevergeefs aangedrongen op een reglementering inzake taallessen, de uitbouw van de zelforganisaties van migranten blijft geblokkeerd door laattijdige en te beperkte betoelaging, heel wat onderwijsinitiatieven blijven in de experimentele fase steken. Het antwoord van de overheid, de nationale en de vlaamse, op dit alles is dat zij de resultaten van de Studiekommissie voor de Immigratie afwacht.

Luk Michiels

AGENDA

Oxfam-Wereldwinkels geeft ook dit jaar weer een Solidariteitsagenda uit ten voordele het Frente Polisario. Met de opbrengst wordt het project 'kleuterscholen in de Westelijke Sahara' ondersteund.

De Solidariteitsagenda is verkrijgbaar in verschillende formaten en kleuren en bevat een lijst van ongeveer 600 adressen van progressieve organisaties in Vlaanderen. Mocht je de agenda niet bij de boekhandel vinden, dan kun je die bestellen bij het Solidariteitsfonds v.z.w., St. Jacobsmarkt 82, 2000 Antwerpen (tel. 03/231.74.89).

SOLIDARITEITS
AGENDA
1986

TE KOOP IN WERELDWINKELS
EN BETERE BOEKHANDELS
4 FORMATEN

BELG WORDEN,

OF NIET ?

nationaliteit
nationaliteitskeuze
naturalisatie

ZATERDAG 25 JANUARI '86
9u30 tot 16u30

STUDIEDAG - 25 Januari

De studiedag, georganiseerd door het V.O.CO.M. en het Platform Migrantenorganisaties, richt zich expliciet tot de in België verblijvende migranten :

buitenlandse werknemers en hun familieleden, vreemde studenten, politieke vluchtelingen ... en hun organisaties, alsook de leden van de Belgische migrantenverenigingen.

Plaats: vergaderzaal van het Centraal Station - Brussel
(ingang buffet)

programma

inschrijvingsformulier

Onlangs werd de nationaliteitswetgeving gewijzigd.

De naturalisatieprocedure werd versoepeld, buitenlandse kinderen kunnen nu gemakkelijker de Belgische nationaliteit verwerven.

Hoe ziet de nieuwe nationaliteitswetgeving eruit ?

Welke specifieke problemen blijven er bestaan, bijvoorbeeld in verband met de dubbele nationaliteit, legerdienst, enz..

Wat betekent het voor migranten om van nationaliteit te veranderen, zien zij dit ook als een middel tot integratie of is de drempel nog groot ?

Hopelijk kunnen op deze studiedag, al deze vragen worden beantwoord!

- 9.30u Onthaal - inschrijving
- 10.00u Welkomstwoord door Jan Vranken, voorzitter van het V.O.CO.M.
- 10.15u Inleiding over de nieuwe nationaliteitswetgeving, door Hoessein Boukhriess en Veerle Hobin
- 11.15u Koffie
- 11.45u Verdere bespreking n.a.v. de vragen uit de zaal
- 12.30u Lunch (koffie & broodjes)
- 13.30u Bespreking per nationaliteitsgroep :
- voorzitter :
Italianen Fernando Marzo
Marokkanen Zaharia Sharkawi
Spanjaarden F. J. Zapata
Turken Sina Pamukcu
- 15.00u Verslag van de werkgroepen in plenumvergadering en discussie
- 16.00u Besluit
- 16.30u Einde

naam :

adres :

nationaliteit :

Gelieve het inschrijvingsformulier op te sturen naar V.O.CO.M., Poststraat 156 te 1030 Brussel.

Inlichtingen : 02/217 11 14